

BORSODI
KÖNYVTÁROS

II. RÁKÓCZI FERENC
MISKOLCI VÁROSI
KÖNYVTÁR
MISKOLC

Miskolc
1974/4

Miskolc, Felszabadítók útja 11.

Telefon: 37-521, 37-522

Borsod-Abaúj-Zemplén megye
könyvtárainak folyóirata

1974. 13. évfolyam, 4. szám

Felelős szerkesztő: Szabó Gyula

Kiadja: a Borsod megyei Lapkiadó Vállalat
Felelős kiadó: Veres Mihály

Az 1975. évi közművelődési feladatok tervezéséről

A Központi Bizottság márciusi határozata hosszú távra megszabja feladatainkat. Természetes, hogy a végrehajtás már most, az 1975. évi közművelődési tervezés előkészítésekor megkezdődik. Így foglalt állást a megyei pártbizottság is szeptember 5-én, amikor jóváhagyta a KB-határozat és a megyei sajátosságok alapján a „Feladatterv”-et. Az elkövetkező időszak főbb feladatait számunkra is e két dokumentum szabja meg.

Előljáróban a határozat két lényeges vonását kell kiemelnünk. Először folyamatjellegét, kettős értelemben is. A közművelődés fejlesztéséről szóló határozat a társadalom fejlődéséből adódó szükségszerűség volt, de nem előzmény nélküli.

A szocializmus alapjainak megteremtése után a szellemi élet különböző szféráinak fejlesztési irányát (tudomány, művészetpolitika, közoktatás, közművelődés) határozta meg a legfelsőbb politikai vezetés, ami egy rendkívül szisztematikus országépítő munkát jelez. A márciusi határozat így fogalmazta meg ezt: „A közművelődési tevékenység ma más közegben, magasabb szinten és jobb feltételek között folyik, mint másfél, két évtizeddel ezelőtt.” A folyamat része az elméleti megalapozás érdekében tett erőfeszítés is. Többek között a népművelési konferencia, a könyvtárügyi konferencia, a művelődési otthon vezetők tanácskozása, és néhány — a marxista művelődéstudományt gazdagító — munka (A szocialista kultúra problémái, A mai kultúra problémái, Ember és munka stb.).

A folyamat jellegét jelenti az is, hogy a határozat hosszabb távra szól, nem egyik napról a másikra megoldható feladatot jelent, hanem rendkívül szívós, mindennapi „apró munkát” igényel. Szemléletváltozást és gyakorlati cselekvést.

A másik lényeges vonása az, amit a határozat úgy fogalmaz meg, hogy: „A közművelődés nem szűkíthető le a kultúra, a műveltség terjesztésére, közvetítésére; fontos feladata a szocialista életmód, életforma és magatartás kialakításának segítése...”

A megyei feladatterv külön is hangsúlyozza, hogy a művelődés, ezen belül a közművelődés a gazdasági, társadalmi folyamatokba való beágyazottságában szemlélhető és érthető.

Mindezek után nézzük azokat a feladatokat, amelyek a közművelődés irányítóira, munkásaira, az intézmények vezetőire hárulnak.

Feladataik megjelölésénél figyelembe kell vennünk megyénk sajátos arculatát (ipari jellegét, a nagyüzemek létét, a sok kis települést, a bejárók magas számát — több mint 72 000 —) és azt, hogy itt és most csak az általunk leglényegesebbnek vélt feladatokra hívjuk fel a figyelmet, és nem részletes tervezési útmutató a célunk.

Első helyen kell említenünk a munkásművelődést, a munkásosztály műveltségi helyzetéből adódó feladatokat. E feladatoknál első az egyenlők között az iskolai végzettség (általános iskola, szakmunkásképző, középiskola) megszerzésének segítése. A közművelődés az eddigi tapasztalatok felhasználásával (vizsgára előkészítő tanfolyam, felvételi előkészítő stb.) és új formák, módszerek feltárásával és bevezetésével segítse az iskolázási feladatok megoldását. Különösen lényeges, hogy folyamatos munkánk mellett keressük azokat az új lehetőségeket, amelyek során megtaláljuk az együttműködés lehetőségét, a szakmunkásképzés és a közművelődési tevékenység között.

E problémához tartozik a munkahely és a közművelődés kapcsolata. Kölcsönösen meg kell ismernünk a munkahelyek iskolázási, művelődési tervét, a munkahelynek pedig az intézmény tervét. Építenünk kell egymás tevékenységére.

Az egész munkásművelődésen belül legtöbb tennivalónk — az eddig elért eredmények ellenére vagy mellett — a szocialista brigádok, (az alakulófélben levő új

típusú „nagy családok”) művelődése terén van. Olyan közösségek ezek, amelyeknek egyik nagyon lényeges és nem titkolt feladata a közösségi művelődés. Túl kell lép-nünk azon, hogy csupán megteremtjük számukra a művelődés ilyen vagy olyan lehe-tőségét. Ki kell épülni a formális, rendszeres kapcsolatoknak, aktív művelődési for-mákat kell teremtenünk, a bekapcsolódás módozataira kell figyelünk. Használjuk ki az iskolák, úttörőcsapatok és szocialista brigádok eddig létrejött kapcsolatait és fo-gadjuk el, sőt ösztönözzük a brigádok kezdeményezéseit. Használjuk fel a debreceni, tiszafüredi „Korunk valósága” mozgalom jó tapasztalatait. (Sátoraljaújhely jó példa erre.)

Két nagyon lényeges dologra azonban figyelünk kell: az egyik, hogy bármény-nyire is közösségekről van szó, a formalitások akkor küszöbölhetők ki, ha egyénre szabottan, differenciáltan igyekszünk — az eddigi tudás- és élettapasztalati anyagot felhasználva — művelődésüket segíteni. A másik, hogy szocialista brigádok nem csu-pán ipari üzemekben vannak. A mezőgazdaságban, a szolgáltató iparágban, szövetke-zeteknél is sokasodnak a szocialista módon élni, dolgozni, művelődni szemlélet kép-viselői.

Szem előtt tartva, hogy a közművelődés nem csupán intézményi és nem szűken vett szabadidő-probléma, a munkahelyi vezetés és a közművelődés kapcsolatát kell erősebbé tennünk. A szocialista brigádok, egyáltalán a munkásművelődés ügyében személyes példamutatással, a nagyobb tudás megbecsülésével a munkahelyi vezetés rendkívül sokat tehet.

Az SZMT, a megyei művelődési központ, tanácsi szervek és intézmények segít-ségével vizsgálatot végzett a bejáró munkások között. A vizsgálat eredményeit ter-vezőmunkánkban használni tudjuk. (A bejáró dolgozók művelődési helyzete Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 1974.) Ma már nem lehet kérdés, hogy kinek az ügye — a munkahelynek vagy a lakóhelynek — a bejáró munkások művelődése. Ha valahol, itt fokozottan érvényes, hogy a gazdasági, társadalmi folyamatok figyelembevételével, mindenkinek az ügye. A munkahelynek is, a lakóhelynek is. Keresni, kutatni kell a formákat, a módszereket. A helyi tanácsoknak, intézményeknek meg kell tenni az első lépéseket, mert meg kell vallanunk, nem sok minden történt e területen. A feladat rendkívül nagy, nehéz. Nagyüzemeinkben — ahol a legtöbb bejáró munkást foglalkoztatják — egyik sarkalatos probléma ez. Ózd, Kazincbarcika, Miskolc, Lenin-város és a Borsodi Szénbányák dolgozóinak problémái külön figyelmet érdemelnek.

A végére maradt a munkásszállásokon élő sok ezer munkás művelődésének gond-ja. Az elkövetkező időszakban tovább kell javítanunk a szállások intézményi ellá-tottságát. A viszonylag homogén és zárt közösség következtében a klubkönyvtár ki-valóan alkalmas a közösségi élet színterének.

A másik nagy problémákör a falusi lakosság körében végzendő közművelődési munka. A Központi Bizottság határozata így fogalmaz: „Az új helyzethez alkalmaz-kodó, differenciált tevékenységet kell folytatni. Elő kell segíteni, hogy a műveltségi színvonalban és művelődési lehetőségekben meglevő viszonylagos hátrányt — az ed-digi eredmények alapján — falun is leküzdjük.”

Szólnunk kell itt az intézményhálózat fejlesztéséről. Bizonyos település-nagyság-renden alul az intézménytelepítés nem célszerű.

A könyvtári ellátásnál a mozgó ellátás valamilyen formáját kell megteremtünk. (Könyvtári raktárbuszok vagy más egyéb.) A szakmai állásfoglalások szerint 1500 lel-ken felül nem célszerű a klubkönyvtár építése. 1500 lelken aluli településen a könyv-tár lehetőleg ne önállóan szerzeményezzen, hanem a környezetében működő maga-sabb könyvtári egység végezze az állománygyarapító munkát. Ez indokoltá teszi a könyvtári hálózat további építését, az eddigi jó tapasztalatok (edelényi, encsi járás) kidolgozását, felhasználását és a gyakorlat továbbfejlesztését.

A művelődési otthonok fejlesztésénél is arra kell ügyelnünk, hogy az anyagiak ne aprózódjanak el, ne a mindenáron való intézménytelepítés legyen a cél, de itt is

bizonyos nagyságrenden felül meg kell teremtenünk az intézményi művelődés minél jobb lehetőségét, feltételét. Az országos tapasztalatok felhasználásával a művelődési otthonok körzeti rendszerű működését új alapokra kell helyezniünk, ezzel is elősegítenünk az anyagi és szellemi erőforrások centralizálását.

Nagy hangsúlyt kap a határozatban és a feladattervben is az ifjúság problémája. (Egyébként ez is folyamatjellegét erősíti, gondoljunk az ifjúsági határozatra, ifjúsági törvényre.)

Az ifjúság művelődési lehetőségeinek megteremtése, az életkori sajátosságokból adódó aktivitás és közösségigény kielégítésére intézményeink eddig is sokat tettek, illetve tesznek. Az ifjúsági klubok nyilvántartásba vétele azt eredményezte, hogy egyre kevesebb az olyan klub, amelyik „gazda” és anyagi támogatás nélkül működik. A megyei tanács immáron négyesztendő klubpályázata és az országos szervek kétesztendő anyagi támogatása nagymértékben segítette a klubok berendezését, használhatóvá tételét. Azt mondhatjuk, hogy komoly szándékkal alakuló, működő klub anyagi támogatás nélkül nem maradt. Feladataink nagyon röviden összefoglalhatók:

— A berendezett, többé-kevésbé felszerelt klubok tartalmi munkáját kell fejleszteniünk. Rendszeressé, tudatossá, ezzel együtt rugalmasan tervezetté válják a klubok munkája. A benne folyó tevékenység több nevelési elemet tartalmazzon, jobban orientálja a résztvevőket.

— Legyen hatékonyabb a helyi KISZ-szervezetek és közművelődési intézmények együttes munkája.

— A helyi tanácsok létesítsenek ifjúságpolitikai alapot a fiatalok művelődési, sportolási igényeinek támogatására.

— Tekintettel arra, hogy a közművelődési intézmények látogatóinak kétharmada a 8 éves aluli korosztályból verbuválódik, alkalmat kell teremteni az ifjúságnak szóló programokra, kis csoportok szervezésére, a műkedvelő munkára.

A nők megnövekedett részvétele a termelésben és a közéletben fokozott feladatot ró a közművelődési intézményekre is.

Az amatőrmozgalom nagy jelentőségét továbbra is hangsúlyoznunk kell.

Néhány szót a közművelődési intézményhálózatról. A művelődési otthonok hármaskörű funkciója továbbra is megmarad. Legyen színtere a társas életnek, a közösségi nevelésnek és segítse a tudomány, a művészetek eredményeinek minél szélesebb körű megismerését. Hatókörének szélesítése érdekében a társadalmi vezetőségek munkáját felül kell vizsgálni, meg kell erősíteni tevékenységüket. A függetlenített vezetővel működő intézményektől több és magasabb színvonalú munkát kell követelnünk. Általában ezek az intézmények legyenek a majdan kialakuló körzeti intézményhálózat központjai.

A település jellegétől függően külön figyelmet kell fordítanunk a munkásművelődésre, a szocialista brigádok művelődésére és a népművészet ápolására. A hármaskörű funkció közül legfontosabb az aktív művelődési formákat biztosító kisközösségekre épülő tevékenység.

A könyvtárak munkáját elsősorban minőségileg kell fejleszteniünk. Nem elsődleges kérdés ma már, hogy mennyien olvasnak, hányan könyvtári tagok, hanem az a lényeges, kik olvasnak és mit. A szolgáltatások minőségét és gyorsaságát is fejleszteniünk kell. A, B típusú könyvtáraink technikai felszereltségét és könyvvállományát magasabb szintre kell emelnünk. Az intézményeknek alkalmazkodni kell a más struktúrájú és elosztású szabad időhöz. Magára kell vállalnia minden intézménynek bizonyos tudományos funkciót, hogy a követelmények — miszerint a könyvtár nem csupán kölcsönző üzem, hanem információs bázis és nevelési intézmény is — meg tudjon felelni. A minőségfejlesztésen túlmenően, illetve ezzel együtt természetesen továbbra is feladat az úgynevezett „fehér foltok” felszámolása, tehát a mennyiségi fejlesztés is.

Itt kell megemlítenünk azt is, hogy az óvodai, iskolai, könyvtári, közösségi nevelési funkció ellátására és bizonyos tömegsport-igény kielégítésére alkalmas nevelési központ építése megyénkben két helyen lenne indokolt: Tokajban és Sárospatakon.

A megye moziparkja nem korszerű. Tovább kell folytatni a hálózat felújítását, meg kell vizsgálni a gazdaságtalan, technikailag elégtelen, nem látogatott mozik további működését. Fokozatosan korszerűsíteni kell a 16 mm-es mozikat. Nagyon lényeges feladat bizonyos rétegigények jobb kielégítése (művészmozik, magyar filmek mozija stb.). A múzeumi hálózat az utóbbi időszakban sokat fejlődött, tevékenysége terszerűbbé, elméletileg megalapozottabbá vált. Tovább kell folytatni azt a feltáró, feldolgozó és közművelődési munkát, amelyet a múzeum egy esztendeje elkezdett. Kiemelt feladata legyen a munkásmozgalmi gyűjtemény gondozása, egy majdani munkásmozgalmi vagy ipartörténeti múzeum alapjainak megteremtése.

A közművelődés irányítása állami feladat. Törvények, rendeletek, jogszabályok biztosítják az állami felügyelet hatáskörét, jogkörét, s ezzel együtt növelik felelősségét. A közművelődés sokszektorúsága nem kívánja, hanem megköveteli az erőteljes állami felügyeletet.

A következő évtől az általános és szakfelügyelet munkáját jobban összehangoljuk, közös felügyeleti vizsgálatokkal bízunk meg a két felügyeleti hálózatot. Egy-egy adott területen a vizsgálat felelősei az általános járási-városi felügyelők lesznek, ők állítják össze a vizsgálati szempontokat (ismerve működési területüket) és ők felelősek a vizsgálat összegezéséért, a tapasztalatok helyszíni értékeléséért. A munka megkönnyítése érdekében az elkészült felügyeleti útmutatót közreadjuk.

Végezetül szólnunk kell az anyagiakról. A működés anyagi feltételei évről évre javulnak. Az elmúlt két esztendőben a közművelődési intézmények állami támogatása közel hárommillió forinttal emelkedett. Berendezés, felszerelés vásárlására kétmillió forintot biztosítottunk az intézményeknek.

Az elkövetkezendő időszakban az anyagi erőforrások összehangoltabb felhasználásáról kell gondoskodnunk. Ennek érdekében növelnünk kell a közös fenntartásban működő intézmények számát, segítenünk kell a vállalatok, gazdasági egységek kulturális alapjainak célszerű felhasználását.

Feladatunk: a könyvtárak könyvbeszerzésre fordítható keretének emelése.

Az 1975. évi közművelődési tervezéssel kapcsolatban csak a leglényegesebb tanácsi és intézményi feladatokra hívtuk fel a figyelmet. Munkánk alapját a Központi Bizottság határozata és az MSZMP megyei Bizottságának feladatterve adja. Megvalósításáért mindannyiunknak tenni kell.

Könyvtárosok kitüntetése augusztus 20-án
SZOCIALISTA KULTÚRÁÉRT KITÜNTETÉST KAPOTT:

SŐRÉS LÁSZLÓNÉ,
a megyei könyvtár munkatársa

KOPASZ ERZSÉBET,
a Miskolci Városi Könyvtár
fiókkönyvtár vezetője

MEGYERI GYULÁNÉ,
az olaszlisztkai községi könyvtár
vezetője

LANDENBERGER ISTVÁNNÉ,
a Kazincbarcikai Városi Könyvtár
igazgatóhelyettese

TÓTH GELLÉRT,
az újharangodi községi könyvtár
vezetője

MINISZTERI DICSÉRETET KAPOTT:

DOROSZLAI OTTÓ,
az ócsánalosi községi könyvtár
vezetője

CSÖRNÖK JENŐNÉ,
a megyei könyvtár munkatársa

APÁTHY SÁNDORNÉ,
a Miskolci Városi Könyvtár
fiókkönyvtár vezetője

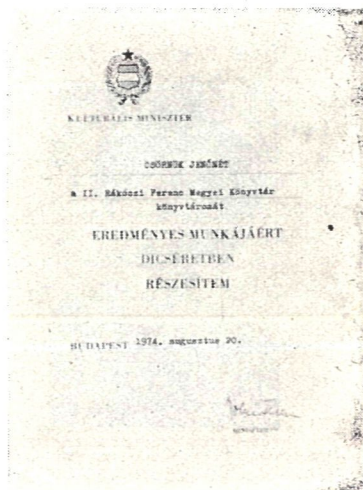
II. RÁKÓCZI FERENC
MEGYEI ÉS VÁROSI
KÖNYVTÁR
MISKOLC

GUBIK ISTVÁN,
a felsőlészolcai községi könyvtár
vezetője

CSETERKI SÁNDOR,
a leninvárosi 3. sz. Általános Iskola
könyvtárosa

KIVÁLÓ DOLGOZÓ KITÜNTETÉST KAPOTT:

ANDAI ISTVÁNNÉ,
a megyei könyvtár munkatársa

BODNÁR ISTVÁNNÉ,
a Miskolci Városi Könyvtár
dolgozója

Az egyetemi jubileumi ünnepségek keretében dr. Polinszky Károly oktatási miniszter adta át A szocialista kultúráért kitüntetést dr. Drahos Istvánne osztályvezetőnek

Városhoz méltó könyvtári igény

A valóság bonyolultságára jellemző ellentétpár ismeretében lehet csak a kívánatos tárgyilagossággal vizsgálni, értékelni egyik különleges helyzetű — s nyomban tegyük hozzá, hogy méltán különleges történeti becsű — kisvárosunk, Sárospatak könyvtári helyzetét. Az ellentétpár első összetevője: a kisebb-nagyobb megszorításokkal nyilvános jellegű közgyűjtemények állományát együtt számítva, országos összehasonlításban is itt jut átlag a legtöbb könyvtári könyv egy lakosra. A másik összetevő szerint számolva: a lakosság könyvtári ellátására elsődlegesen hivatott városi könyvtár működési feltételei itt a legkedvezőtlenebbek az egész megyében — a hasonló nagyságrendű és funkciójú településeken működő könyvtárakhoz viszonyítva.

Az ellentmondásos helyzet kialakulásának az okai történeti eredetűek. A legrégebb, s a legtekintélyesebb állományú közgyűjtemény, a nemzetközi elismerést kiérdemelt sárospataki Nagykönyvtár ma, mint a Református Tudományos Gyűjtemények egyik intézménye, körülhatárolt gyűjtőkörű tudományos könyvtár. Elsősorban tudományos kutatási célokat szolgál majdnem negyedmillió kötetes, felbecsülhetetlen értékű állománya. (Minden elismerés megilleti odaadó munkatársait, hogy fő hivatásuk példás betöltése mellett, önkéntes ráadásként, részleges közművelődési könyvtári szolgálatot is vállalnak. Különösen sokat jelent ez a közreműködési készségük az évek óta tartó tatarozás, épületátalakítás miatt iskolai könyvtár nélkül maradt, közel ezer tanulóú gimnáziumnak. De a középiskolai tanulók teljes könyvtári ellátását, nyilvánvaló objektív okokból, nem lehet még ideiglenesen sem elvárni ettől a más rendeltetésű intézménytől. Szükségszerűen megnövekednek viszont a városi könyvtár feladatai ennek az ifjúsági olvasó rétegnek a megnyerésében, szolgálatában.)

Jóval meghaladja a városi közművelődési könyvtár állományát a Sárospataki Tanítóképző Intézet könyvtári állománya is. S bár ennek a 34 ezer kötetes gyűjteménynek pedagógiai szakkönyvtári funkciója messze túlterjed az intézet falain — egyéb ismeretterjesztő kötetei, valamint szépirodalmi és gyermekirodalmi részelei már szinte kizárólag a tanító és óvónő szakos hallgatók, a gyakorlóiskolai tanulók, s az oktató testületek olvasási igényeit szolgálják. Hasonlóan „falakon belüli” marad a három általános iskolai könyvtár szolgálatrendszer.

A Rákóczi Múzeum sajátos értékű — és feladatú — könyvtári gyűjteménye pedig szintén csak igen körülhatárolt részt tölthet be a város könyvtári munkamegosztásában.

Minderről azért kellett legalább vázlatosan megemlékezni, hogy az összefüggések ismeretében érzékelhesse az olvasó a sárospataki városi könyvtárra háruló összetett feladatokat.

Hogy milyen hátrányos kezdő szintről indult a tanácsi fenntartású közművelődési könyvtár működése Sárospatakon, arról a könyvtári szakajtóban már több publikáció is megjelent a legutóbbi néhány hónap során. (Elég, ha a Könyvtáros 1974. márciusi számában közölt Sárospatak könyvtárügye című cikkre, s a Borsodi Könyvtárosban publikált Sárospatak számvetése című írásra utalunk.) Ezért szükségtelen ismétlésnek tartanánk az ismert adatok újbóli felsorolását.

A kétségtelenül figyelemre méltó fejlődés tudatában — és elismerésével — válik még inkább nyomatékosná, sürgetővé az új minőségű könyvtári igény: elodázhatatlanul idősebb megteremtési Sárospatakon a város művelődéstörténeti jelentőségéhez, s jövőbeli növekvő kulturális feladatköréhez méltó, minden tekintetben igazán városi könyvtár kialakításának a feltételeit.

Megyénk tanácsi közművelődési könyvtárainak távlati hálózatfejlesztési tervében Sárospatak 18 települést magába foglaló körzet központjaként szerepel. E körzetben kevés híján 40 ezer ember él. A pataki városi könyvtárnak a helyi lakosság szolgálá-

latán felül vállalnia kell majd a hatósugarába került települések könyvtárainak módszertani irányítását is, meg a differenciáltabb olvasói igények kielégítését is, a könyvtárközi szolgálat kiterjesztésével.

A könyvtár jelenlegi épületét, berendezését még községi könyvtári funkcióra alakították ki 1966-ban, egy magánlakásból. A távlati fejlesztési terv kertetés nélkül megfogalmazza, hogy „a jelenlegi épület nem alkalmas a B típusú könyvtári funkció ellátására”. A mindössze 144 négyzetméter alapterületből a felnőtrészlegnek és a gyermekrészlegnek egyaránt kevés hely jut. Elmélyültebb helybenolvasásra nincs lehetőség. S nincs hely klubszűrő összejövetelekre, találkozókra sem. A raktár alapterülete pedig alig 15 négyzetméter!

Indokoltak az igények különgyűjtemények kialakítására. De már a legszükségebb helytörténeti gyűjteményt sem lehet hozzáférhetően elhelyezni sehol. S hol legyen akkor a tervezett zeneműtár, a lemezek, magnószalagok meghallgatására alkalmas hely?

A tervezett 70 ezer kötetes állományhoz 1750 folyóméter könyvtári állványzat, polc szükséges — jelenleg van 434 folyóméternyi! De több el se férne a mostani helyiségekben.

A szép tájkörnyezetével, s történelmi műemlékeivel, meg hírével egyaránt vonzó Sárospatakra szívesen jönnek az írók, találkozni itteni olvasóikkal. A népesebb találkozókat eddig a városi művelődési házban rendezték meg. Néhány hónapja azonban a művelődési ház nagytermét életveszélyesnek nyilvánította a felügyeletére illetékes hatóság.

Szorító gondok gyötrik a közművelődés pataki irányítóit, felelőseit. Valamerre el kell kezdeni a kiút keresését. S ha a leginkább célravezető utat keresik, akkor a gazdaságosságot és a közelebbi meg a távolabbi, indokolt társadalmi igényeket egyként tekintetbe kell venniök.

A könyvtár alapvető közművelődési tényező marad minden időben. Ez a sarkalatos alaptétel lehet az irányadó a megoldási törekvésekhez. A körültekintő tudományos kutatások, vizsgálatok, a nemzetközi összehasonlítások egybehangzó megállapítása, hogy a korszerű városi könyvtár *önálló intézményként*, funkciójának megfelelően tervezett *önálló épületben működhet a leghatékonyabban*. Indokolt tehát a differenciálódó városi igényekhez alkalmazkodó, arányosan fejleszthető új, igazi városi könyvtár felépítése — vagy kialakítása — Sárospatakon. Az ország más településein már kipróbálták az úgynevezett könnyűszerkezetes, pavilon-rendszerű építkezést könyvtári célra is. Érdemes volna — alapos szakmai tanulmányozás után — ennek, a hagyományos építkezési eljárásoktól sokkal olcsóbb, gazdaságosabb technológiának az itteni alkalmazási lehetőségeit is latolgatni. Vagy módszeresen számításba venni, nem található-e a városban olyan kész épület, amelyik úgy alakítható át a városi könyvtár alkalmas otthonává, hogy az igények — és az anyagi lehetőségek — növekedtével megfelelően bővíthető legyen.

A könyvtári munka szükségszerű velejárója a hosszú távlatokban való gondolkodás, a jövőnek való tudatos szolgálat — a jelen társadalmi igényeire való szüntelen ügyelés közben. Az anyagi megfontolások a jövő célszerű tervezésében is nyilvánvalóak. De az is nyilvánvaló, hogy a kulturális közigeny *igényes* kielégítése nem lehet kisszerű anyagi alku tárgya. Amennyire alapigazság, hogy addig tanácsos csak nyújtózkodni, ameddig a takaró ér — annyira megszívlelendő az anyagi mérlegelésnél az is, hogy nem takarékosság, ha többbe kerül a leves, mint a hús.

Sárospatakról szólva gyakran hangzik el az érv: ez a nagy múltú város nemzeti értékünk. Indokolt erre az érvre hivatkozni a pataki városi könyvtár ügyében is. Ha az elsődleges közművesítési feladatok megoldása mindent megelőz, s emiatt a város a maga erejéből most nem tudná egyszerre előteremteni a sürgető közművelődési célra a rávalót — próbáljon a nagyobb közösséghez fordulni, gondjának orvoslásához

megyei, sőt országos közreműködést kérve. Sárospatak messze sugárzó szellemi hatását mindenkor a város jelentőségét érdeme szerint értékelő patrónusok segítették elő. Sárospatak ma is sok olyan szellemi értéket nevel, amelyből nemcsak — és nem első-sorban — a városnak származik közvetlen haszna. A szellemi „értéktermelő” műhelyek egyike a könyvtár. Nem mindegy, hogy milyen ennek a műhelynek a felszereltsége, a teljesítőképessége. Patakon „a könyvek hasznáról” értekezett már Comenius, az egyetemes emberi tudomány halhatatlanja, a XVII. század derekán. A megtartó hagyományban gyökerező hírnév kötelezi méltó folytatásra, a jövőért való felelősségre a mai Sárospatakot —, hogy a város életében elsődrendű alakító tényezőnek számító könyveknek illő és alkalmas hajlékot adjon, nemzedékek hasznára.

BERECZ JÓZSEF

A bodroghalászi könyvtár olvasóterme (Fotó: Bucsi)

Magyar könyvtárak lengyel szemmel

Már cikkem elején le kell szögeznem, hogy a cím a tartalomhoz képest sokat ígér. Kéthetes magyarországi tartózkodásom folyamán mindössze néhány miskolci, borsodi és budapesti könyvtárat tudtam személyesen megtekinteni, bár **tanulmányutam** előtt igyekeztem a magyar könyvtárakra vonatkozó rendelkezésre álló szakirodalmi forrásokat áttanulmányozni (pl. Kiss: Hungarian Libraries, valamint néhány lengyel nyelven megjelent cikk). Tapasztalataimat két részre tudnám osztani: személyes, közvetlen tapasztalatokra és közvetett konzultációk, megbeszélések, valamint kötetlen beszélgetések során szerzett tapasztalatokra.

Az első csoportban talán arról a három könyvtárról szólnék, melyet magyarországi utam során a legalaposabban megismerhettem. Ezt a sort a Nehézipari Műszaki Egyetem Központi Könyvtárával kezdeném, melynek egyetemközi megállapodás értelmében két hétig a vendége voltam. Tetszett a szép, modern és emellett a könyvtári funkciók magas szintű ellátására kiválóan alkalmas épület, és ezt a véleményemet még a szellőzéssel kapcsolatos nehézségek sem változtatják meg. Igen hasznosnak tartom, hogy a gyakorlatilag leginkább használt állomány közvetlenül, minden „könyvtárosi beavatkozás” nélkül az olvasók rendelkezésére áll, az olvasóterem kényelmes, az ellenőrzés hatékony, de nem zavaró. (A rendkívül érdekes ipari televíziós ellenőrzési szisztémáról miskolci könyvtáros kollégáink már Lengyelországban is publikáltak.) Emellett a könyvtár széles körű szerzeményezésen alapuló állományával nemcsak a tanulást és a kutatómunkát, hanem a művelődést és kikapcsolódást is lehetővé teszi olvasói — döntő többségben hallgatók, egyetemi oktatók és dolgozók — számára. (A lengyel egyetemi könyvtárak ezzel általában nem foglalkoznak.)

Haszonlóan rendkívül jó benyomásaim alakultak ki az új megyei könyvtárról, amely, ha ez még lehetséges, építészeti és belső tagolásával, járulékos létesítményeivel (előadótermek, hírlapolvasó stb.) még hatékonyabban felel meg funkciójának. Szolgáltatásaival, felszerelésével és lehetőségeivel valóban a megye méltó köznevelődési könyvtári központja.

A harmadik könyvtár, melyről szólni szeretnék, a sárospataki református nagykönyvtár. Itt, és ugyanez vonatkozik az NME Központi Könyvtárában őrzött Selmeci Műemlékkönyvtár állományára is, nem egyszerűen a régi „holt” könyvanyag muzeális megőrzéséről van szó. Ezeket a gyűjteményeket megfelelő szép környezetben helyezték el, gondozzák, ápolják egy percig sem feledkezve meg arról, hogy az állomány élő, és a történészek, illetve a Selmeci Műemlékkönyvtár esetén a tudomány- és technikatörténészek számára még ma is kimeríthetetlen kincsesbányák, és azt a rendkívül helyes elvet tartják szem előtt, hogy a múlt értékeinek megbecsülése vezet el a jelenkor értékeinek megértéséhez.

Rátérve cikkem második részére, röviden a szélesebb értelemben vett általános benyomásaim szeretném összefoglalni. Személy szerint én rendkívül hasznosnak tartom, hogy a könyvtárak és könyvtárügy alapvető kérdéseiben egy felelős szerv, a minisztérium dönt. Egy ilyen — a fenntartó szervektől független — szerv tevékenysége a fő feladatok koordinálása (kooperációs körök kialakítása, szabványosítás, könyvtárosképzés stb.) terén csak hasznos lehet.

Nagyon tetszett, hogy Magyarországon mind az országos, mind a helyi és intézményi könyvtáraknak van publikációs lehetőségük, és élnek is ezzel.

A könyvtárosképzés színvonalát és a káderhelyzetet Magyarországon jónak látam. Ezt látszik aláhúzni az a tény is, hogy számos egyéb diplomával rendelkező személy vállal munkát könyvtárakban és szerzi meg a felsőfokú könyvtárosi képesítést is. Véleményem szerint azonban a középkáder-ellátottság, hasonlóan Lengyelországhoz, nem kielégítő, és azt hiszem, hogy ugyanúgy, mint nálunk, ennek oka az, hogy nem működnek könyvtárosi szakközépiskolák. (Nálunk másfél évtizeden át működtek

ilyen középiskolák — library licés — de ezeket — véleményem szerint nem eléggé megfontoltan — néhány éve megszüntették.)

Érzésem szerint a magyar könyvtárosi társadalomban nem eléggé becsülik meg a könyvtárosi szakképesítést. Legalábbis beszélgetéseim során az derült ki, hogy a besorolásoknál, kinevezéseknél és bérezéseknél nem tesznek megkülönböztetést a könyvtárosi képesítéssel rendelkezők javára. Különösen nem az egyetemi diplomás könyvtárosok esetében. Engedjék meg, hogy néhány sorban megemlítssem a mi könyvtárosi bérezési rendszerünket, amely — érzésem szerint — sokkal inkább ösztönzőleg hat a könyvtárosi képesítés megszerzésére, mint az Önöké. Nálunk a könyvtári dolgozókat két nagy csoportra osztják: könyvtárosi képesítéssel rendelkezőkre és egyéb képesítéssel rendelkezőkre. Az előbbi csoport bértételei 20—40 százalékkal magasabbak. A könyvtáros fizetése három részből tevődik össze: alapfizetés, tudományos pótlék és vezetői pótlék. Mindhárom illetményegység esetében érvényesül a 20—40 százalékos előny! A tudományos pótléket egyéni elbírálás alapján, meghatározott ideig folyósítják. A vezetők meghatározott időre szóló megbízást kapnak.

Külön szeretném megemlíteni azt a szíves és körültekintő vendéglátást és szakmai kalauzolást, amelyet magyarországi utamon, de különösen Borsodban mindenütt tapasztalhattam.

HANA KEGEL,
a Krakói Bányászati-Kohászati Akadémia
Központi Könyvtárának munkatársa
Angolból fordította: Kiss Árpád

Kiállítás a 25 éves NME könyvtárában

„Studiosae Juventuti Ungaricae Transsylvanae Albertus Molnár salutem plurimam dicit”

(Szeneci Molnár Albert műveinek bemutatása Sárospatakon)

Szeneci Molnár Albert (1574—1634) születésének négyszáz éves évfordulóján Sárospatakon, a Tiszáninnen Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményeinek Nagykönyvtára és Múzeuma a Gutenberg Teremben reprezentatív kiállítással idézte a magyar művelődéstörténet és egyháztörténet kimagasló alakjának emlékét. A Nagykönyvtár gazdag Szeneci Molnár anyagából kiválasztott dokumentumok jó elrendezésben szemléltették a nyelvtudós, a költő és a teológus Szeneci Molnár Albertnek, az újabb kutatások fényében mind jelentősebbnek tetsző munkásságát.

A kiállítás a filológus munkáinak bemutatásával indul. „Dictionarium”-ai, latin—magyar, magyar—latin szótára, valamint magyar nyelvtana mind terjedelemben, mind rendszeresség és színvonal tekintetében az első ilyen jellegű magyar szakkönyvek. Azzal az elgondolással készítette őket, szinte gyermekkori álmait valósítva meg, hogy az oskolamestereknek és deákoknak segítsen. Enciklopedikus módszerességgel szerkesztett szótárai és a nyelv hangtani, mondattani és helyesírási egységesítését tudatosan szem előtt tartó nyelvtana azonban irodalmi nyelvünk további alakítását, finomítását, fejlődését is igen nagy mértékben segítették.

A tárlókban láthattuk az 1611-es hanauai, az 1621-es heidelbergi és az 1644—45-ös frankfurti kiadású szótárak mellett a Pápai Páriz Ferenc átdolgozta későbbi magyarországi kiadások néhány szép példányát. De ott volt magyar nyelvtanának az egyetlen, ma már eléggé ritka, nagyon értékes hanauai kiadása, a „Novae grammaticae ungaricae... libri duo” is.

A következő tárlókban elhelyezett anyag Szeneci Molnár Albertnek mint költőnek, zsolnárfordítónak jelentőségét érzékeltette. Zsolnárfordító művészetét nemcsak egyháza tartja a református énekköltészet legértékesebb részének, hanem az a magyar szépirodalom minden nevesebb alkotójába, bizonyos áttételeken keresztül a maiakba is beleivódott és beleépült. A „francia verseknek és nótáknak módjokra” műfordított zsolnárok nemcsak a magyar protestantizmusnak az ellenreformációval szemben eredményesen védekező küzdelmét lelkesítették, hanem a magyar történelem „zivataros századaiban”, az előbbivel térben és időben együtt, a magyar nép létharcában „életszabályozó elv”-vé, kultúrájának részévé, szellemi barikádjának építőkövévé váltak. Erre a barikádra történelmünk folyamán sokszor ki kellett és ki lehetett állni, mögé erőgyűjtésre mindig vissza lehetett húzódni. A kiállított könyveknek ezt a sorát Béza verseinek és francia zsolnárfordításainak, a „Poemata varia”-nak két, az 1597-es és az 1614-es genfi kiadása és Lobwasser német zsolnárfordításának 1645-ös danzigi példánya nyitotta meg. Fordító munkájában Szeneci elsősorban ezt a két szerzőt vette figyelembe. A külföldön megjelentetett zsolnárfordításokból láthattuk az 1608-as hanauai, az 1612-es frankfurti, az 1645-ös amsterdami kiadásokat, a hazaiak közül az 1647-es bártfai kiadást, s a mind sűrűbben megjelenő száznál több későbbi kiadás közül néhány, külső formátumában is tetszetős példányt.

A kiállítás harmadik egységének tárlóiban részben azok a művek láthatók, melyeket Szeneci filozófiai és teológiai tanulmányai és munkássága során felhasznált, részben az általa fordított, illetve írt filozófiai és teológiai művekből egy-egy példány. Így Heidfeldiusnak két munkája; mindkettőt Hernbornban adták ki 1631-ben. Aztán Scultetus munkái: „Medullae theologiae...” és „In epistolam ad Hebraeos concionum idea”. Az elsőből két kiadás látható. Az egyik 1609-ben Heidelbergben, a másik 1634-ben Frankfurtban jelent meg. A második művet Frankfurtban nyomták 1616-ban. Ezeket követik Szeneci fordításai. Az egyik Scultetus „Secularis concio evangelica” c. műve, amit „Jubileus esztendei predikatio” címmel fordított és adott

ki Oppenheimban 1618-ban. Másik fordítása Molinaeus: „Hivséges és idvességes tanácsadás”. Ezt Kassán jelentette meg 1625-ben. Aztán a „Discursus de summo bono, az legfőbb jóról, melyre ez világ mindenkoron serényen és valóban vágyódik”. Ezt Lőcsén nyomták 1630-ban. Itt az újabb, 1774-es kolozsvári kiadás is bemutatásra került. A kiállításnak ebbe az egységébe tartozik még két kis könyv: Szenczi „Imádságos könyvetské”-je, amit Heidelbergben adott ki 1621-ben és a nagyszombati asszonyoknak ajánlott. Ajánlásában többek között a nők iskoláztatásának szükségességéről és hasznáról is értekezik. Mellette az általa szerkesztett s az ő írását és beszédét is tartalmazó „Consecratio templi novi, azaz az ujonnan felépített beketsi templomnak dedicálása és megszentelésekor . . . tétetött predicatiok . . .” látható. Kassán nyomták 1625-ben.

Szenczi Molnár Albert fáradtságot nem ismerő, nehéz körülmények között is szorgalmasan végzett munkásságának két értékes gyümölcsét mutatja be a kiállítás következő egysége. Calvin főművének, az „Institutio christianae religionis”-nak fordítását, valamint Károli bibliafordításának revideálását, „néhol meg is jobbitását” és újra kiadását. Calvinnak eddig magyarul csak kátéja jelent meg. Ezenkívül Pázmány idézett magyarul Calvin Institutiojából, természetesen a maga apologetikus szempontjai szerint válogatva az idézeteket. Szenczi, hogy a hiányt pótolja s a magyar protestantizmus szélesebb rétegeivel is megismertesse Calvin tanait, „Bethlen Gábor kegyes parancsolattyaiból”, Rákóczi György „kévánságára és egyéb hivséges jóakaróinak ottan ottan megintésekre” lefordította Calvin főművét s Hanoviában 1624-ben kiadta „Az keresztényi religióra és igaz hitre szóló tanítás” címen. A könyv gazdagon díszített címlapjának jobb alsó sarkában Szenczi Molnár Albert idősebb kori portréja látható. A portré hátterét az a szörnyű jelenet alkotja, amikor Tilly zsoldosai Heidelbergben összekötözve csigára vonták és fáklával perzselték. A kiállított példány a könyvtár története egy súlyos korszakának is dokumentuma. Miután a kollégium 33 évi száműzetéséből visszatelepült 1704-ben s megkezdte könyvtárának erősen meggyérült állományát gyarapítani, Felső-Magyarországról sokan siettek ebben segítségére. Ekkor ajándékozta ezt a példányt 1705-ben Tokajból Eörös Istvánné, Csudó Sophia s az akkori vissi predikátor, Szigeti István juttatta el a kollégium szeniorához. A magyarra fordított „Institutio”-t két genfi latin nyelvű kiadás (1553, 1602) között mutatja be a kiállítás. A Szenczi által revideált és kiadott bibliafordításból két példányt állított ki a könyvtár. Az első 1608-as hanoviai és a második, 1612-es oppenheimeri kiadást.

A „népéért mindhalálig vándor” Szenczi Molnár Albert életművét dokumentáló anyagot az életét és munkásságát feltáró irodalom néhány jelentős műve zárta le. A régiek közül Dézsi Lajosnak a múlt század végén megjelent Szenczi-életrajza, általa kiadott naplója, levelezése és irományai. Az újabbak közül a Régi Magyar Költők Tára 6. kötete: „Szenczi Molnár Albert költői művei.”

A Gutenberg Terem közepén, kiemelt helyen, a Nagykönyvtár állományának ama megbecsült darabjait láthatta — így együtt először — a közönség, melyek Szenczi Molnár Albert tulajdonai voltak, amint ezt possessor-bejegyzései bizonyítják. Négy ilyen könyvet őriz a könyvtár. (Peucerus, Casparus: Tractatus historicus clarissimi viri Philipp Melanctonis sententiae de controversia Coene Domini, Ambergae, 1596. — Covarrovius, Didocus: Opera omnia. Francofurti, 1614. — Whitakerus, Guilielmus: Opera theologica. Aurelia Allobrogum, 1610. — Beze, Theodor: Tractationes theologicae. Genf, 1582.) Ebben a kollekciónban kapott helyet a Nagykönyvtár értékes Szenczi Molnár kézírata, Sembler Theodorhoz írott emléksorai.

A kiállítás rendezésében egészségesen érvényesült a Nagykönyvtárnak és a Tudományos Gyűjtemények másik részlegének, az Egyházkerületi Múzeumnak együttműködése. A Szenczi-anyagok méltó és eleven keretet adtak, a kiállítás szerves részeként a falra ízlésesen applikált s a tárlókban is elhelyezett 16. és 17. századi textíliák. Köztük a múzeum kincseinek számító, annak idején úrasztali terítőnek hasz-

nált, ritka török hímzések, melyeket a megyénk területén levő balajti, martonyi, poroszlói, ragályi, tolcsvai, szentistvánbaksai református gyülekezetek őriztek meg századokon át, s szintén most kerültek először együttes bemutatásra.

A kiállítást elsőknek az 1974. május 15–18 között Sárospatakon tartott tudományos ülészak részvevői tekintették meg. A tudományos ülést „Senczi Molnár Albert és a magyar késő reneszánsz” témával az MTA I. osztályának és Sárospatak város Tanácsának védnöksége alatt, az MTA Irodalomtudományi Intézete és a magyarországi egyetemek irodalomtörténeti tanszékei rendezték.

SENTIMREI MIHÁLY

A megyei könyvtár belső tere (Fotó: Bucsi)

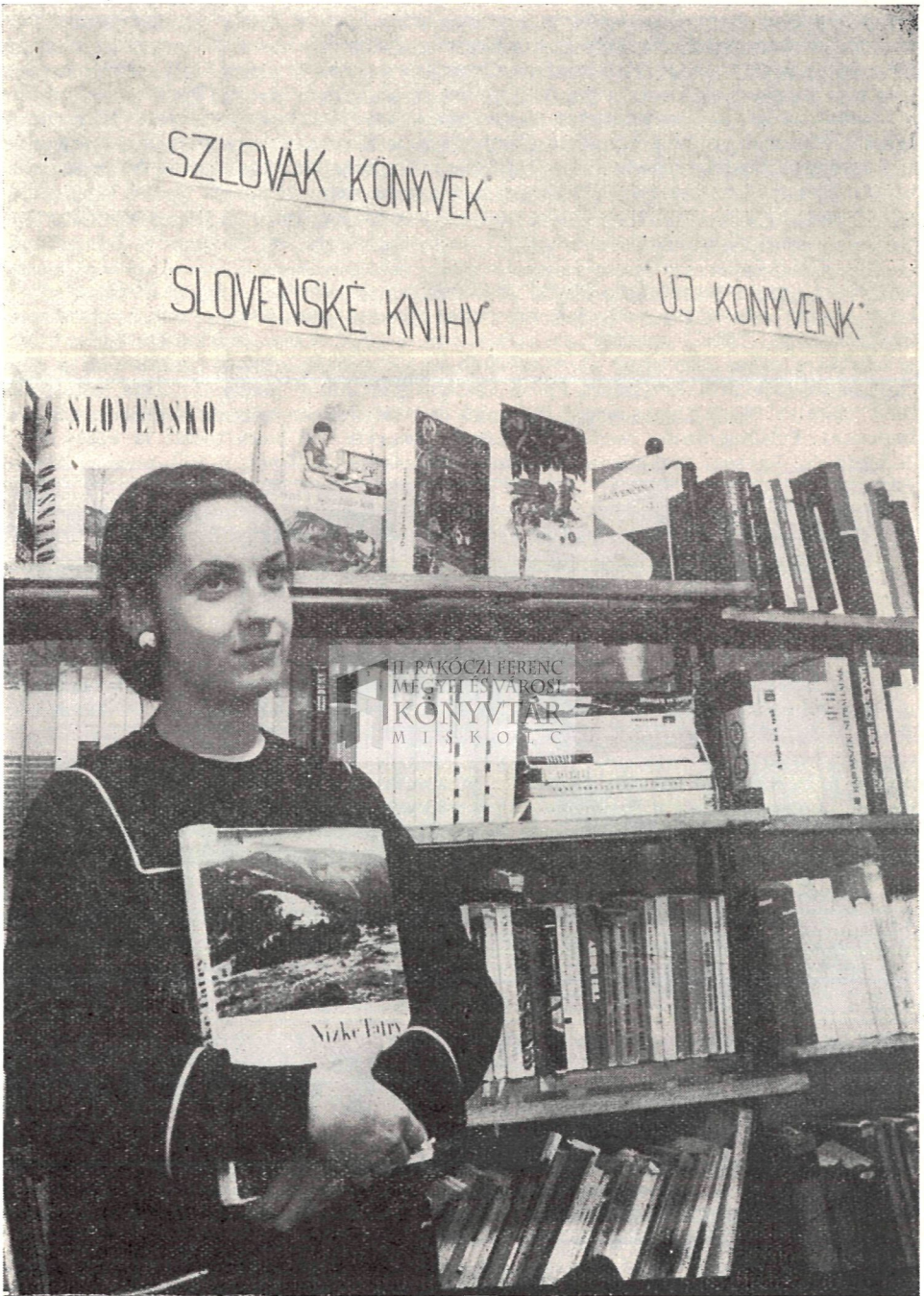
A szlovák művelődésügy szolgálatában (II.)

A hallei egyetem egykori hallgatója, a szlovák nyelvi, politikai, nemzeti egység és önállóság harcosa, népe kívánságainak megfogalmazója, Ludovít Štúr, „Miben rejlik a mi nyomorúságunk forrása?” c. írásában nagyon is világosan elemezte a szlovákság akkori szociális helyzetét. Belesűrítette a maga külföldi tapasztalatait, történelmi, művelődéspolitikai ismereteit. Tanulmányában széles látóköréről tesz tanúságot. Művelődik a német paraszt, a francia munkás, olvas az angol —, de hol állnak a sziléziai lengyelek, a szláv népek többsége — mint idehaza is a szlovák nép — és az írek? „Ti ilyenek meg olyanok vagytok”, hangzik a vád a nép ellen. Való igaz, hogy az évszázados szolgaság járma alatt a gúny és a megvetés vastag rétege rakódott rá, de „mi erre ezt feleljük: *mi mások akarunk lenni* (= chceme byt' inakší’), csak adjátok meg, amik ehhez szükségesek, azaz: vegyétek le rólunk a jármot és adjátok nekünk iskolákat! Akarunk-e mi is művelődni? Igen, ámde el kell hengeríteni az útból a legfőbb akadályt: a jobbágyi állapotot, hogy nyitva legyen az út a szellemi és anyagi boldoguláshoz! Az iskolai oktatásnak pedig követelménye, hogy a nép gyermekei saját anyanyelvükön tanulhassanak. A tanultakat ugyanis nem csupán értelemmel, hanem szívvel, érzéssel is kell fogadni, márpedig ez az idegen nyelvű oktatás esetében nem lehetséges. A nyelv a tanítás, az ismeretközlés eszköze — mondja tovább L. Štúr — csatorna, melyen keresztül a tanulók belső világába áramlanak az ismeretek. Egy népre mindig nagy baj, ha nem tanulhatnak fiai saját nyelvükön. Az ilyen nép út mentén nőtt borsó, amelyről mindenki lekapdossa a termést —, sár, amelybe mindenki beletapos. Ezért kell eljárnunk a kormánytól, az országgyűlésen, hogy ez ne következze mirajtunk. Hogy pedig a mi nyelvünk az oktatásban érvényre juthasson és idővel majd a felsőbb oktatásba is bevihessük, kell hozzá irodalom, kellene könyvek, oktatási eszközök... Tudjuk, mit fognak majd ránk szórni anyanyelvi iskoláink ügyében való igyekezetünkért. Árulóknak, pánszlávistáknak stb. fognak szidalmazni, de az alaptalan lárma nem zavarhat meg minket, hanem a saját jó ügyünkben felül kell ezen emelkednünk. Mi már csak tiszta emberi törekvésünktől is vezetve a mi magyar honfitársainknak minden jót kívánunk a szabadsághoz és a műveltséghez, de minden erőszak és elnyomás ellen szívből gyűlöletet érzünk... S majd ha minden akadály elhárul az utunkból, akkor majd vége szakad a mi nyomorúságunknak is, napfényre jutunk, amely után minden nemesen érző ember áhítozik.”

Ezek után érthető, hogy a Matica megnyitása után mekkora örömmel fogadták a három szlovák középiskola megnyitását: Túrócszentmártonban evangélikus algimnázium, Znióvárálján (Kláštor pod Znievom) r. kat. alsó reálgimnázium, a gömöri Nagyrőcén (Revúca) pedig evang. gimnázium működését engedélyezték. Ez utóbbi különösen nevezetes maradt mai napig. A jövő pedagógusai is ebben az intézetben kaptak kiképzést. Egyik írásában megörökítette emlékét egykori növendéke, Matej Bencur (Martin Kukučín) is: „Nagyrőce! Ki maradna közömbös, aki a nevedet kiejti?! Aligha akad ilyen. Vagy tisztelőd, — vagy ellenséged... Én szintén nem lehetek az. Eszembe jut mindaz a jó, élvezetes, amit Te hintettél nekünk két kézzel... (Bevezető a nagyszünidőhöz.) Megelevenedik benne az iskolai év. Felujjonganak a vakáció küszöbén a távoli megyékből idesereglett diákok. Rázvora-Točiar mindenkitől megbámult szekerén jutnak haza, s útjuk évről évre tele van emlékezetes kalandokkal, diáksínnel. S milyen jó útközben egy-egy vendégfogadóban a „murányi kút”-hoz hasonló, örökké éhes diákgyomornak kedvére megebédelni!

A pedagógusok igyekeztek a szűkös viszonyok között is a legtöbbet nyújtani. Tanításon kívül irodalmi munkásságot is kifejtett közülük nem egy. A Sládkovič és Petőfi Sándor diákkorából ismert név Daniel Lichard, a matematikus és a természettudományok népszerűsítője. Gazdasági szaklapja volt az Obzor (= Látóhatár). Martin Čulen matematika és fizika szakos volt Besztercebányán. A magyar és a bécsi geo-

Szlovák könyvek a bükszentlászlói községi könyvtárban (Fotó: Bucsi)

lógiai társaság tagjául választotta. Samuel Ormis líceumi tanár Selmecebányán, tankönyveket szerkesztett. Érdeme volt a nagyrőcei gimnázium működésében. Kétkötetes Neveléstanát (Martin, 1871) Comenius elveire és a saját gyakorlatából leszűrt tapasztalataira támaszkodva írta meg. Színműíró is volt. Jan Mallý (Dusarov) alapította a Gazdasági és az Iparkönyvtár kiadványait, továbbá a Szórakoztató könyvtárat. Michal Chrástek, iskolai felügyelő, pomológus, a Matica titkára volt, s évkönyveket szerkesztett. Népdalgyűjteménye is megjelent. Nagy értékű könyvtárát és beceses kéziratait A. Kmet' szerezte meg a múzeum számára. Jeles történeti tárgyú szépirodalmat fejtett ki Ján Kalinčiak, tanár, majd igazgató, hírlapíró. A Hunyadiak korából és a Rákóczi-szabadságharcból meríti írásai tárgyát. Híres műve a vármegyerendszerrel kapcsolatos Tisztújítás (Reštaurácia). Kényszernyugdíjazása után Martinba jött és az Orolt szerkesztette. Juraj Palkovič a szlavisztikát művelte Esztergomban. Igen gazdag könyvtára volt, sok kézirattal. Kiadta Ján Hollý Vergilius-fordítását (Nagyszombat, 1824), megírta az esztergomi egyházmegye történetét. Lefordította szlovákra a teljes Szentírást. A selmecebányai líceumnak kedvelt tanára volt a néprajzi munkásságáról közismert Pavol Dobšinský. Gömör megye szülötte volt (szül. 1828. március 16-án Slavošovcén). Rozsnyó után Miskolcon végezte a gimnázium alsó tagozatát. Felsőtagozatos osztályokat Lőcsén végzett. Itt bontakozott ki igazában a Jednota (= Egység) szakkörben Dobšinský tehetsége. A Život, a Holubica, a Zábavník, majd néprajzi gyűjtései és saját versei mind erről tanúskodnak. Nemzetiségi könyvtáraink dísze és legkedvesebb példányai a Szlovák népmesék (Slovenské povesti). 1858-tól indultak a füzetes kiadások, melyek tartalmát „tejhez hasonlítja”, első olvasnivalónak szánja, míg „népünk rászokik az olvasásra”. Meggyőződése szerint a népmesékben (népi) mondákban benne van a nép múltja, jelene és jövője, benne rejlett mindig a reménye, hogy minden átoktól, bajaitól egyszer biztosan megszabadul. A népköltészet tiszta hangja, tősgyökeres nyelve pedig a „tiszta forrás”. Dobšinský műfordító is volt egyben. Emellett együttérző jóakarója volt a falusi népnek, amint ez működési helyén, Drienčany faluban bebizonyosodott róla. Itt is halt meg 1885. október 22-én, családi bajaitól és súlyos betegségeitől letörve. P. Dobšinský gondja volt az anyagi fedezetet, a nyomdát és a vidékekre való expediciót is biztosítani. Megbízható egyénekét szervezett be erre a terhes munkára. Egyik megbízottja, a kiskorában vaknak csúfolt, igen gyenge szemű Matej Hrebenda volt, aki szinte az egész országot bejárta a könyvekkel. Mint gyalogos könyvterjesztő, sok jeles írónál megfordult, akik emlékkönyvébe jegyezték. Miskolcra is eljárt, a fia Alsószolcán vállalt munkát éveikig. Sanyarú sorsban eltelt 84 évet ért meg.

A szlovák nők is részt vállaltak a küzdelmes évtizedek munkájából. A Nőegylet, a Živena elnöke, sok évig lapszerkesztője volt Elena Maróthy-Šoltésová (1855—1939). Önéletrajzi művében (Életem 70 éve) tárja fel előttünk a korabeli tanulni vágyó, a társadalomban dolgozni akaró nők életét. A nógrádi Luboreč községben forr össze, mint értelmiségi szülők lánya, a falusi gyermekek sorsával. A nevelőintézetből visszakérülve, kimerítő házimunkája után felüdülésnek szánja a tanulás óráit. Írói próbálkozásaira atyja dolgozószobájában kerít módot. Šoltésová írta 1882-ben, a Nőegylet gyűlése után az alábbiakat: „Mi nem csupán szavakból ismerjük a Živena célkitűzését. Előttünk áll ez a maga mélyreható jelentőségében. Tudjuk, s ezt fájóan érezzük, hogy sokban elmaradtunk, ámde ezt egyedül nekünk magunknak vétünk felróni nagy igazságtalanság volna... Mi vágyunk a helyes, hozzánk szabott, szolid műveltségre, amely hangoskodás nélkül, szerényen, egyszerűen felemel arra a szellemi magaslatra, amely nincs női mivoltunk rovására, sőt inkább emeli, nemesíti azt... A nőnek szintén fejlődőképes lelkivilága van. Műveljük tehát ezt gondal, hiszen ő hivatott gyöngédségben éltetni, kellemessé tenni otthonát és a társadalmat.” Šoltésová adta a szlovák és a világirodalomnak is egyben a gyermekirodalom egyik gyöngyszemét Gyermekeim c. naplójával. Két gyermekének rövidre szabott életpályáját követi benne nyomon.

Šoltésová irányregényben rajzolta meg az általa követendő példaképeket, éspedig Az ár ellen (Proti prúdu) c. művében. Ebben „két nemes lélek szól egymáshoz”, tesznek vallomást: Olga és Šavelský. „A nép, a nemzet halkszavú szeretete erősebb az ellenség minden lármás hivalkodásánál.” A szereplő személyekről szólva azt írja, hogy szívós kitartással elérhető példaképeket akart adni. A regényről kedvezően nyilatkozott Jaroslav Vlček irodalomtörténész. Viszont másfajta, de igen érdekes bírálatot adott róla a szlovák széppróza mestere, Martin Kukučín, az ún. „kakas-hasonlatában”. A kakas — írja — minden más háziállatnál hamarabb és biztosabban megérzi a virradatot. Hangjával jelzi is a hajnalt. (Vö. a XVII. sz. magyar énekekben is: „Szól a kakas már, majd megvirrad már...”) Így tesznek a népek történelmében a népi írók is, akik előre megérzik és jelzik is a népi eszme virradását, a demokrácia hajnalát. A népi eszme nem arisztokratikus, ellenkezőleg, demokratikus. A főúri világ csakis számításból, érdeke szerint hajlik a néphez.” Ezért kereste Martin Kukučín a nép vezető erejét más úton, mint Vajanský és Šoltésová. (Ivan Kusý.) Šoltésová az érzelgős külföldi regények helyett anyanyelven írott, akaratnevelő műveket akar a kor lányai kezébe adni, hogy — iskolák, intézetek híján — odahaza pótolják hiányos műveltségüket, mert csak így állhatnak helyt a közéletben.

Enteriőr a bükkszentlászlói községi könyvtár olvasótermében (Fotó: Bucsi)

Šoltésová esküvője Martinban igen keserves időpontra esett a szlovák művelődésügy szempontjából. Ugyanis 1874-ben, illetve 1875-ben a kormány politikai okokból — pánszláv agitáció vádjával — bezáratta a Maticát és a szlovák gimnáziumokat. Ebben a lépésben jelentős része volt Grüdwald Bélának, Zólyom megye akkori alispánjának (közigazgatási szakíró egyben, s a Felvidék c. irat szerzője, élt 1839—1891). Šoltésová így emlékezik vissza: „Igen nehezen éltük át ezt a gyökerekre mért

csapást. Belka kistestvérem egyre sírt, hogy a mi diákjainkat, tanáraikkal együtt iskolai évközben üzték ki az iskolákból kíméletlenül, önhibájukon kívül, akik jók voltak hozzájuk, s szent, legjobb kötelességüket teljesítették." A Matica bezárásával 1875. április 6-án megszűnt a központi kultúregylet működése 1918-ig. A XIX. sz. utolsó harmadában és a századfordulón működött dr. Samuel Czambel, jeles nyelvész, a magyar törvények és rendeletek fordítója, belügyminisztériumi tisztviselő. A Zólyom megyei Tótlipcsén született 1856. augusztus 24-én. Selmecebányán, Rimaszombatban, majd Késmárkon tanult, s itt érettségizett. Jogra, majd bölcselőre íratkozott be. Atyja akarata ellenére tudományos pályára lépett. Szlavisztikát hallgatott a fővárosban, majd Bécsben, végül Prágában. Helyszíni tanulmányozásai érdekében délszláv, majd orosz nyelvterületre utazott. 1899—1903 között végigjárta (évente kb. öt hónapig) a szlováklakta területeket, köztük a miskolci járás településeit is. Így alapozta meg nyelvjárástudományi ismereteit. Fő művei: Adalékok a szlovák nyelv történetéhez. A szerző egyre erősödő cseh és orosz nyelvi hatásokat mutat ki a korabeli szlovák írott művekben. Ingadozást vesz észre a fonetika és etimológia között. Hiányolja a megfelelő kétnyelvű szótárt. 1902-ben adta ki A szlovák irodalmi nyelv kézikönyvét: Rukovát'... (Ez még 1915-ben és 1919-ben is megjelent.) Monumentális alkotása: A szlovák nyelv és ennek helye a szláv nyelvek családjában (1906). Tanulmányainak és kutatásainak, gazdag nyelvi anyaggal kiegészített forrása lett ez a mű, melyben a kelet-szlovák nyelvjárást ismerteti tüzetesen. A statisztikusoknak nagy segítségére volt ezzel, hogy a pártatlan és tudományos felkészültségű tudós megvonta a határt keleten a lengyel, a rutén és szlovák etnikum között. A nyelvi önállóságról vallott tanát alátámasztotta Timofej Florinszkij orosz nyelvész is. Dr. S. Czambel csillaghegyi lakásán dolgozott, kb. négyezer kötetes magánkönyvtárában. Sokat ígérő munkásságának 1909. december 18-án vetett véget hirtelen halála. Békásmegyeren temették el. Könyvtára végül is a martini Múzeumi Társulaté lett. Életét ismertette dr. Podhradzsky György fővárosi tanár, a Ján Kollár-hagyaték rendezője is egyben, aki maga is irodalomkutató volt.

A Matica és a szlovák gimnáziumok bezárása után visszavonultan éltek, dolgoztak az irodalom és a tudományok művelői. 'Andrej Kmet' (ld. I. r.) 1877-től tudományos egyesület tervével foglalkozott. Előbb a Slov. Pohl'ady számaiba akart külön mellékletet megjelentetni, majd önálló tudományos folyóiratot javasolt. 1887-ben kiállítás rendeztek Martinban. Az egyre gyarapodó anyag egy állandó, reprezentatív szlovák múzeum tervét vetette fel. Ettől fogva A. Kmet' töretlen akaratú lett, dolgozott és áldozott minden tőle telhetőt célja érdekében. A kedvezőtlen viszonyok miatt gyenge visszhangra találtak szavai — főleg a módosabbak körében! A. Kmet' saját gyűjteményeivel veti meg alapját a leendő múzeumnak. Könyveket, könyvtárakat, kéziratokat vásárol, bútorzatot csinált. Maga utazik a gyűjtések céljából, s egyben pártfogókat keres az ügynek. Sokat fáradozott, utazott múzeumi gyűjtések érdekében Jozef Gregor-Tajovský is, Andrej Halašával. Útijegyzeteiben számolt be tapasztalatairól. A. Kmet' tervének magyar részről legőszintébb támogatója volt a „fehér hollónak” (biely havran, corvu albu) nevezett politikus, Mocsáry Lajos. Rendszeresen leveleztek. Hosszas utánajárás után, 1895. ápr. 24-én kapta meg a jóváhagyást a Szlovák Múzeumi Társulat az alapszabályokra. A. Kmet' elnök vezetésével működött. Az ő levelére szövegezték azt a választ, hogy „vannak honfitársaink között, szlovák vezető helyeken, akiket nem pánszláv malícia, de valódi humanizmus és népünk szeretete lelkesít”. Az új múzeumi épület alapkövét 1906. augusztus 8-án rakták le. Az elnök az elkészült új épületet e szavakkal mutatta be: „...Te, az anyaföldből kinőtt kőszikla, te új épület, elevenedj meg! Költözzön beléd az éltető szellem, az élet, a munka, a művészet és tudomány szikrája! Hogy joggal viselhesd a Szlovák Múzeumi Társulat nevet; nem holt múzeum, de az élő társulat emlékműve ez, amelyre bízom a műszak e hajlékát...” Fraknói V. előterjesztésére 300 Ft kormánytámogatást kapott a társulat. „A gyűjteményekről a legnagyobb elismeréssel kell szól-

nom... bámulatos buzgalommal gyűjtött és rendezett örökbecsű kincsek vannak itt, amit én a szlovákoknál sohasem kerestem volna. Páratlan unikumok..." Az Országos Felügyelőség hatáskörébe vonta a múzeumot. A. Kmet' is Martinba költözött, a tešini műtét után a Matica és a „Dom” közötti kis lakásból örült még az új épületnek. 1908. február 16-án halt meg.

Tevékenységét legszebben hű munkatársa, dr. Petrikovich János méltatta.

DOMIN KÁROLY

A hangácsi példa

Hangács közel ezerlelkes kisközség az edelényi járásban. A lakosság jelentős része a mezőgazdaságban dolgozik, de sokan ingáznak a közeli nagy ipari üzemekbe, Berentére, Kazincbarcikára és Miskolcra, valamint az Edelény környéki szénbányákba. Jó hagyománya van ebben a községben a művelődésnek. Lakói szeretik a könyvet. Hangácson már a század elején működött könyvtár, 1909-ben gazdasági népkönyvtárat kapott a község. Ez a könyvtár — mint a Földművelésügyi Minisztérium vándorkönyvtára — a felszabadulásig működött. A felszabadulás után az elsők között kért és kapott könyvtárat a község, amely 1967-ig, az általános iskola tantermében volt elhelyezve. A község vezetői, a hatvanas évek közepén nagy anyagi áldozattal az egyik földesúri kúria romjain emeltek szép művelődési házat, amelynek egyik 25 m²-es alapterületű helyiségében rendezték be a szabadpolcos könyvtárat.

A hangácsi Petőfi Emlékönyvtár (Fotó: Slezsák)

Ez az avatása idején modernnek számító könyvtár egyre inkább kicsinek bizonyult, és a művelődési háznak is szüksége volt a könyvtár által elfoglalt helyiségre. Ezért határozta el a községi tanács, hogy a párt- és KISZ-helyiséggel együtt a könyvtárnak is új, nagyobb és modernebb, az olvasók igényének jobban megfelelő otthont építtet.

Mivel egybeesett az építkezés megkezdése Petőfi Sándor születésének 150. évfordulójával, ezért beneveztek az emlékkönyvtár mozgalomba.

A kétszintes modern épület ez év tavaszán lett kész. Alsó szintjén kapott helyet az előtérrel és tápraktárral együtt az 55 m² alapterületű, Merabona állványokkal berendezett szabadpolcos könyvtár. Avatására augusztus 5-én a HNF megyei bizottságával közös rendezésben került sor. A nagy nyári munkák ellenére is nagyszámú ünneplő közönség gyűlt össze. Eljöttek az avatásra a tokaji írótábor íróvendégei is. Az ünnepség elnökségében helyet foglalt Molnár András, a járási pártbizottság titkára, Lázár Jenő, a járási hivatal elnöke, Zódi Imre, a megyei tanács főelőadója, Nagy Béláné, a HNF járási bizottságának titkára és Hubay László, a megyei könyvtár igazgatója.

Az ünnepséget Slezsák Imre járási könyvtárigazgató, a Hazafias Népfront megyei bizottságának tagja nyitotta meg. Fábián Zoltán József Attila-díjas író, a Magyar Írók Szövetségének titkára mondott avatóbeszédet. Az olvasás, az önművelés fontosságáról és a könyvtárak feladatairól szólt. Dicsérte a hangácsiak nagyszerű vállalkozását és reményét fejezte ki, hogy a szép és otthonosan berendezett könyvtárnak sok olvasója, látogatója lesz. A jelen levő íróknak pedig azt javasolta, hogy ajándékozzanak egy-egy dedikált könyvet a hangácsi könyvtárnak, és máris átnyújtotta ajándékkönyvét a községi tanács elnökének.

Az új könyvtárat Vozár István, a községi tanács elnöke vette át. Megköszönte a Művelődésügyi Minisztérium és a járási szervek erkölcsi és anyagi támogatását, amellyel könyvtárépítési terveik megvalósulását segítették. Kifejezte reményét, hogy az emléktáblát mielőbb megkapják és elhelyezhetik a könyvtár homlokzatán.

Hegy Imre, a Hazafias Népfront megyei bizottságának titkára zárszavában szólt a szocialista hazafiság nagyszerű megyei megnyilvánulásairól. Ismertette az Olvasó népért mozgalom eredményeit és feladatait. Fábián Zoltán javaslatát kiegészítette azzal, hogy a tokaji írótábor időszakában avassanak a megyében minden évben az írók részvételével egy-egy könyvtárat. Majd bejelentette a HNF Országos Tanácsa Titkárságának döntését, amely szerint Petőfi születése 150. évfordulójának megünneplésében kifejtett kiemelkedő munkájáért J. Bódis Istvánné aggteleki tanácselnök-nőt és Papp Lajos költőt Petőfi-emlékplakettel és emléklappal jutalmazza. A zárszó után Zoltán Sára színművész nő Petőfi-verseket adott elő. Szerepelt a helyi irodalmi színpad, a citerazenekar és a Röpülj páva énekkar.

A Petőfi-emlékkönyvtár megkezdte munkáját. A lakosság „apraja, nagyja” látogatja, forgalma a korábbinak a duplájára emelkedett. Élénk, eleven a könyvtári élet Hangácson. A község első könyvtárában 1909-ben mindössze 100 kötet könyv volt. A felszabadulásig ez az állomány számottevően nem nőtt, de a hadműveletek során még ez is elpusztult. Ma a könyvállomány 3000 kötet, és ez évente 200—250 kötettel növekszik.

A hangácsi példa jó példája annak, hogy a párt művelődési politikáját értő községi vezetők hogyan teremthetik meg, a lakosság egyetértésével és támogatásával a közművelődési munka feltételeit.

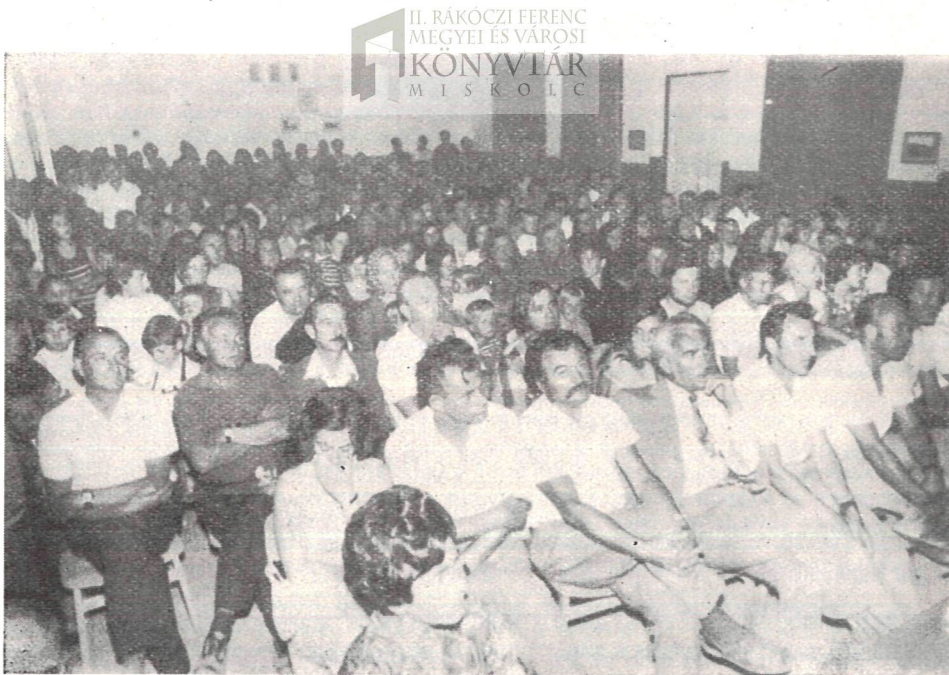
Gratulálunk és munkájukat követésre ajánljuk!

SLEZSÁK IMRE

Könyvtárávató Hangácson (Fotó: Slezsák)

A könyvtárávató közönsége (Fotó: Slezsák)

Búcsú J. Horváth Lászlótól

J. Horváth László és közönsége az edélnyi könyvtárban (Fotó: Slezsák)

Fájdalommal olvastuk a szomorú hírt a Népszabadság 1974. október 24-i számában, hogy J. Horváth László mezőgazdasági mérnök, szakíró, a vidám rajzos mezőgazdasági szakkönyvek írója „1974. október 18-án, munkáséletének 78. évében elhunyt”. Laci bácsi öreg kora ellenére is mindig szívesen jött megyénkbe, vállalta az utazással járó fáradságot. Nagyon szerettük Öt. Szívesen hívtuk, kértük fel mezőgazdasági szake előadások megtartására, író—olvasó találkozókra. Megyénk sok községében járt. Könyvei nagyon népszerűek falvainkban, szeretik, olvassák a mezőgazdaságban dolgozók. Nagy szakmai tudása a mezőgazdasági termelésben és irányításában eltöltött sok évtizedes gyakorlatán, magas elméleti felkészültségén, külföldi tanulmányi útjainak tapasztalatain nyugodott. Jó szakember, nagyszerű népművelő volt. Szívesen állt ki a mezőgazdasági munka szervezői, irányítói elé is egy-egy író—olvasó találkozón, de különösen szívesen töltötte idejét a mezőgazdaság egyszerű katonái: a nagyüzemek állattartói, a háztáji állattartók és az egyéni gazdák között, s hintette hol az emberek szakmáshoz jutására, hol a hiúságára, hol a lelkiismeretére apellálva; magyarázva, agítva a szakma fontos ismereteit, tudnivalóit. Sok termelési probléma megoldására adott tanácsot a gazdáknak, s ha idejéből futotta, még a helyszínre is kiment és ott, a körülményt megismerve mondta el véleményét és adott hasznos javaslatot. Nem volt olyan író—olvasó találkozó, nem hangzott el egyetlen előadás sem anélkül, hogy az állatok szeretetére, az állatokkal való ember-séges bánásmódra ne hívta volna fel hallgatói figyelmét.

A mezőgazdasági könyvhónapok kedves, népszerű íróvendége nem jöhet többé hívásunkra. Búcsúzunk tőle megyénk olvasói, könyvtárosai nevében. Köszönjük népművelő, ismeretterjesztő könyv népszerűsítő tevékenységét.

SLEZSÁK IMRE

Egy tanácselnök portréja

Szilvássy Sándor, a Baktakéki községi közös Tanács elnöke a művelődésügy terén kifejtett kiemelkedő munkájáért 1974 augusztusában megkapta a Szocialista Kultúráért kitüntetést.

Az elmúlt tíz évben igen jó gazdára találtak a művelődési intézmények Szilvássy Sándor személyében. Nem egyszerű a kitüntetés előtti útját végigkísérni.

Mint az antifasiszta mozgalom tagja, megtanulta, hogyan kell a nép ügyét szolgálni. Már 1945-ben a kommunista pártban találjuk. Húsz éven át különböző pártmegbízatásokat látott el. Ebből tíz évig a járási pártbizottság munkatársaként, később osztályvezetőjeként dolgozott.

1965. április 1-én szülőfaluja lakosai — ismerve lelkiismeretes, becsületes, önzetlen munkáját — hazahívták és megválasztották a Baktakéki községi közös Tanács elnökének.

Nehéz lenne leírni, hogy e megtisztelő munkakör hány álmatlan éjszakájába került. Hány ív papírt használt el a tervek, elképzelések, az anyagi erőforrások számbavétele idején? Ki tudná megmondani: mi adta azt a fáradhatatlan energiát, amely erőt adott az alkotó munkához, melyik szótárból tanulta azt a nyelvet, amellyel megértette magát mindenkivel?

A hosszú évek során megtanulta, hogy addig szolgálja jól az embereket, amíg meglátja az újat, megérzi a fejlődést és meghallja a jobb életet okosan sürgetők hangját. Addig nem tévedhet nagyot, amíg választópolgárai tanácsaira, figyelmeztéseire odafigyel.

Fáradhatatlanságának legnagyobb energiaforrása: a szülőföld szeretete, amely kiterjed Beret és Detek községekre is. E két község is olyan szívközelben van hozzá, mint Baktakék. Ezt fémjelzik a közös tanács területén elért eredmények.

Baktakéken születik meg a megye első körzeti könyvtára, majd követi a deteki új klubkönyvtár és a korszerű orvosi rendelő. Baktakéken ismét négy új tanterem, modern napközi otthon és több új váróterem épült az utóbbi években. Harminc év vágya vált valóra a korszerű klubkönyvtár avatásakor, és átadás előtt áll már a felújított bereti klubkönyvtár is. Hét nevelői lakással gyarapodott a terület. Elkészült az új óvoda terve, melyet 1975-ben vehetnek birtokba a gyerekek. Mindez tíz év alatt valósult meg, Szilvássy Sándor tanácselnöksége idején.

Munkáját, fáradhatatlanságát felsőbb szervek több esetben is magas kitüntetésekkel ismerték el. A Szocialista Hazáért arany fokozata, a Munka Érdemrend ezüst fokozata, a KPM Kiváló Dolgozója, a 25 éves Jubileumi Emlékérem tulajdonosa. Mint munkásőr megkapta a 10 és 15 éves Szolgálati Érdemérmeket.

Hogy nem érdemtelenül kapta a kitüntetéseket, azt bizonyítják az utak kilométerei, minden megépített négyzetméter járda, melyeken haladva az emberek eljutottak a művelődési intézmények gyakori látogatásához.

Beszélgetésünk során elmondta, úgy érzi, hogy kitüntetései nem egyedül neki szólnak, hanem a tanácsi körzet dolgozóinak is, akikkel közösen valósította meg elképzeléseit.

Baktakék kicsiny falu a Száraz-völgyben, mégis — amikor őszintén gratulálok legújabb kitüntetéséhez — gondolatban, szívem mélyén e terület díszpolgárává avatom.

GULYÁS JÁNOS

A hagyomány árnyékában

Barbár őszben haladtunk a kedves tájon, ahol minden kis községnek nagy történelme és mába erő problémái vannak. A pedagógus-könyvtáros akartuk felkeresni Szemerén, aki 30 éve változatlanul ebben a községben tanít. Társadalmi temetés és tanácstagi beszámoló után a járási pedagógus énekkari próbára sietett, amikor utolértük az úton, hol gödrök hányják a kocsi minden tengelykapcsolási távolságban, de ő ismer itt minden fordulót, kerülni való kátyút.

Ványai László mindent tud a faluról, amit csak egy belülről élő otthonos bizalmával tudhat valaki. Akiket ifjú pedagógusként tanított, azok már nem fiatal szülők, vagy már nagymamák is, akik most az irdatlan sárban, gőzölgő ruhában kerülik a nagyobb sarat a kisebb degeszekért. Mondom a pedagógusnak, hogy egyik vezetőnk,

a sárban ugráló életről — talán az övéről is — megjegyezte: ez a hősiesség, itt-maradni! Nem —, legyint ő most —, nem maradni hősiesség, de elfutni gyávaság. És nem tesz felkiáltójelet a mondat végére, kerüli a pátoszt, de látszik, hogy komolyan gondolja, egy munkásélet áll jól a mondat hiteléért.

Mindent tud a község történelméről is. A községéről, mely írásban először a középkor indulatos messziségében, egy halálos végű birtokjogi per okmányában jelentkezik. Ismeri a periratból a fennmaradt határrész nevét, ahol a gyilkos vita lezajlott és nem oldott meg semmit. Ismervé a folyamatot, melynek során az egy birtokos több birtok, átváltozott több birtokos egy birtokra, és ez most a Május 1. Termelőszövetkezet.

A pedagógusnál, aki egyben könyvtáros is, ezek az ismeretek nem különcködés, vagy dívatnak engedő historizálás, hanem a szolgálatból fakadó természetes gesztus, a tájjal, az emberivel való tudatos azonosulás.

A történelem most egy lezüllött kastélypark és egy sokféle szolgálatban fényt vesztett, hullásnak induló kastély.

A község könyvtára a hajdani Népházban kapott helyet. A Népház 1928-ban a Levente-mozgalomra is kacsintó szándékkal, a kor jellegzetes nagyterem-szemléletében épült, melyben a felszabadulás előtt már megkötött egy könyvtárféle kezdeményezés. Irodaszekrényből 800 db könyv ajánlotta magát az esetlegesen támadó olvasói kedvhez. Ezt a 800 könyvet azonban szekrényestől elsodorta a háború, ám mégis jelent valami könyvtári hagyományt, mert a község lakosságának ma 29 százaléka beiratkozott olvasó.

Itt „nyert tehát elhelyezést a könyvtár” a hagyomány gépies átvételével, ugyanabban a 15 négyzetméternyi kis irodában, ahol ma magas — túl magas —, mert emberi karnyújtást meghaladó polcsora közel 5000-es könyvvállományt tárol. Polcai így túlzásúfoltak és a jellegében szabadpolcos rendszer csak a szemmagasságig kilazított sorokból kínál választékot, ám lejjebb vagy egészen fent a szabad polc illuzórikus. A szükség miatt a gyakrabban forgó könyvek elkülönítetten, kisebb lánán várják a következő köleszneszi napot.

A hőskorszakra emlékezünk, amikor letéti könyvtárosként negyedévi 15 forintért ébresztette az olvasói kedvet az új korszak új mondanivalójához. Ám nem eredménytelenül, mert az olvasói kedv emelkedését megmaradt statisztikákból, alacsonyabb kezdőpontról a mai rangos százalékig követhetjük.

Közben és azóta mindent csinál, mint mindenhol a falusi pedagógus, akit minden szerv és intézmény igényéhez képest előtalál. Vezeti a művelődési otthon munkáját, elnököl a sportkörben, igazgatja az iskolát. Tagja a végrehajtó bizottságnak, községében titkára a népfrontnak, és tagja a járási bizottságnak is. Tenort énekel a járási pedagógus énekkarban, vezeti és rendezi a társadalmi ünnepeket, s heti két alkalommal, csütörtök délután és vasárnap délelőtt bonyolítja le a könyvtári kölcsönzéseket.

Mindez talán erős megterhelés egyetlen embernek, de nem is készült kevesebbre a Sárospataki Tanítóképzőben.

Hivatalosan nem késték elismerni a hivatás hűségét. 1959-ben kitüntetést kapott a művelődési otthonok 10 éves jubileumára. 1974-ben 25 éves közművelődési munkájáért emlékérmet, ugyanakkor könyvtári emléklakettet a szocialista könyvtárügy 25 éves jubileumára.

Ványai László olyan könyvtáros-pedagógus, aki nemcsak szakmája szerint, de hivatása szerint is népművelő. Úgy volt jelen az átalakulásnál, hogy annak tevékeny munkása, formálója is volt. Az izgalmaktól, válságoktól nem mentes időszakban mindig arra gondolt: van-e annál szebb, amit végez? Tanítani, nevelni egy falu generációs egymásutánját, értékes irodalomhoz juttatni az embereket. Igaz, könyvtára ehhez kicsi. A klubövezetnek kinevezett nagyterem barátságatlan, kifűthetetlen. Ezért természetesen nem elégedett, szeretne egy feladatához méltó könyvtárat még létrehozni. Azon töpreng, hogy mekkora társadalmi munka szervezésével és milyen anyagi áldozattal lehetne a kastélypark előtti — jelenleg használatlan — buszgarázst takaros könyvtárrá alakítani.

Kívánjuk, hogy lelkesedése, tenniakarása — mely reális igényekből fakad — ne múljon a szűkös anyagiakon.

B. TÓTH LAJOS

II. RÁKÓCZI FERENC
MEGYEI ÉS VÁROSI
KÖNYVTÁR
MISKOLC

Kiskörzeti tanácskozások tapasztalatai a miskolci járásban

Járásunkban régi gyakorlat, hogy évente egy-két alkalommal megbeszélésre hívjuk össze könyvtárosainkat. Ez évben már másodszer. Külön-külön tanácskoztunk a főhivatású, a körzeti és a tiszteletdíjas községi könyvtárosokkal, s az itt szerzett módszertani tapasztalatait kívánom összegezni.

Mivel a könyvtár már létével is nevel, épülete, berendezése, hangulata, valamint állománya, katalógusai, rendezvényei, nem utolsósorban a könyvtáros magatartása, mind-mind hatást gyakorol az olvasóra. A tanácskozások helyéül olyan könyvtárakat jelöltünk ki, ahol az említett hatást könyvtárosaink is tapasztalhatták. Egyben megismerkedhettek a járás könyvtári viszonyaival. A helybeli könyvtárvezető bemutatta a könyvtárat, rövid tájékoztatót tartott a végzett munkáról, majd a kérdésekre válaszolt.

Ilyen előzmények után került sor a tartalmi munka kérdéseinek megbeszélésére. Szó esett:

- napjaink információzuhatagában a könyvtár szerepéről, jelentőségéről, a KB márciusi párthatározatának tükrében,
- a működési feltételekről,
- a járás könyvtárpolitikai helyzetéről, különös tekintettel az állománygyarapításra,
- a főbb mutatók alakulásáról,
- az olvasókkal való foglalkozás, az igények felkeltése és irányítása, a tudatos olvasóvá nevelés jó és rossz tapasztalatairól,
- a tanácsok irányító tevékenységéről,
- a könyvtárosok erkölcsi és anyagi megbecsüléséről, a fluktuáció tényleges okairól és az 1975. évi feladatokról.

Az állománygyarapítási szempontok érvényesülése a könyvvendelések során címmel, Nagy Sándorné járási instruktor mondta el tapasztalatait és felhívta a figyelmet az alábbiakra:

- a könyvvállomány összetételének ismeretére,
- a törölt művek pótlására,
- a folytatásban megjelenő művek, valamint a több kötetes művek pótlására,
- a törzsanyag kiegészítésére,
- a könyvtár gyűjtőkörébe nem tartozó művek megrendelésére,
- a fiókkönyvtárak igényének kielégítésére.

Részletesen foglalkoztunk a katalógusépítés járási tapasztalataival. Tájékoztódás céljából rövidített címleírási gyakorlatot is végeztünk. Tapasztaltuk, hogy könyvtárosaink megtanulták a címleírás szabályait. Reméljük, a jövőben nem fogunk anynyi hibát találni a helyrajzi katalógusokban.

A cím- és a csoportos leltárkönyvek vezetését is felmértük és tapasztalatainkat közöltük a könyvtárosokkal.

A kiskörzeti tanácskozások után Nagy Sándorné az Új Könyvek c. állománygyarapítási tanácsadó szerepéről állított össze módszertani körlevelet, amelyet a megye minden könyvtárának megküldtünk.

A kötetlenség, a jó légkör, a kisebb csoportokban tartott megbeszélések aktivizálták a résztvevőket. A meghívottak is elmondták észrevételeiket, javaslatukat. Sokoldalú információt adtunk és kaptunk is. Ebben látom a tanácskozások egyik fontos eredményét.

SERFŐZŐ JÁNOS

Módszervásár '74

„Tisztelettel meghívjuk a fel-
szabadulás 30. évfordulóját ün-
neplő Csongrád megyébe, a II.
Országos Módszervásárra.”
(1974. október 25—27.)

Ezt a meghívást kapta a II.
Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár
gyermekkönyvtára, miután a Sátor-
aljaújhelyen megtartott megyei
bemutatón elnyert közönség-
szavazat és az első díj lehetővé
tette a gyermekklub szereplését
az Országos Módszervásáron.

A gyermekklub már hosszú
évek óta működik az olvasási
kultúra fejlesztése érdekében. Ne-
héz volt elképzelni, hogy az ifjú-
sági klubok között a gyermek-
klub méltó vetélytárs lehet. Nem volt könnyű 10 percbe sűríteni a cél érdekébe állí-
tott „módszert”! A 6—10 éves gyermekek körében nagyon kedvelt a Meseposztócska.
Belopja magát minden gyermek szívébe az igazságszeretet, az őszinteség, a szeretet
és a barátság. De játékos módon gazdagítja ismereteiket is, hiszen a gyermekek kör-
nyezete sok „titkot” és „furcsaságot” rejt magában. A Meseposztócska a valósággal
is barátságot köt. Tanít, nevel és önmagukat mutatja meg a gyermekeknek. Szeretik
ezt a módszert, mert élménygazdagságot nyújtanak a közös tevékenységi formák, a
mesélés, az éneklés, a rajzolás, a bábozás stb.

A „Módi Press” így ír a Meseposztócskáról:

— Közérzeted?

— Köszönöm, egészen jól vagyok. Már amennyire lehetett, ki is aludtam maga-
mat. Félálomban még hallottam, hogy a Bunkócskát énekeltek.

— Egyébként?

— Kezd a lelkigyensúlyom helyreállni.

— Éspedig?

— Annak ellenére, hogy bekerült pár bővli az árulistára, azért találtunk kitű-
nően alkalmazható módszereket.

— Például?

— Kellemes és kedves volt a Posztócska.

— Észrevétlenül ismét gyermekek lettünk.

— Mennyiben?

— Még a zsűritagok sem vették észre, hogy az előadó túllépte a tíz percet. Fele-
lősségteljes munkájuk közepette — úgy tűnik — ők is szívesen elmerengenek.

A Módszervásár '74 igazi vásár volt. Módszert adtak, módszert vettek. Cserebere-
vásár, kötődő barátságokkal, meghívásokkal, élmények kicserélésével, közös éneklés-
sel, tánccal. Igazi „fiatalos” hangulat. És ebben a Meseposztócska közönségikere...

A klubok pontoztak, a szavazólapokat értékelték:

Első helyezést ért el a budapesti Kassák klub Hogyan lehet... című műsorával
Második lett a miskolci megyei könyvtár gyermekklubja Meseposztócska című
műsorával (67 pont és 1000 forint jutalom).

A helyezés alapján meghívást kapott a gyermekkönyvtár a III. országos módszer-
vásárra is.

Köszönjük! Ott leszünk Fejér megyében.

BÁRDOS JÓZSEFNÉ

Iskolák az olvasóvá nevelésért

Az MSZMP KB oktatáspolitikai határozatának végrehajtása fokozott feladatot hárít az iskolai könyvtárakra is. A könyvek felhasználása, a könyvtárhasználatra való nevelés az egész tantestület kollektív nevelési feladata.

A napokban meglátogattam Miskolcon a 104. számú Szakmunkásképző Intézetet. Az érdekelt elsősorban, hogy a tanulók olvasóvá nevelésében, az olvasás vágyának felkeltésében hogyan munkálkodik a könyvtáros és a tantestület. Meglátogattam *Stumpf Imréné* magyar-történelem szakos nevelő óráját. Történelmet tanított a gép-szerelő szakmát tanulóknál, az I. osztályban. Az óra anyaga: *A római rabszolgatartó társadalom kialakulása és fejlődése* volt.

A nevelő minden lehető alkalmat felhasznál arra, hogy a tanulóknak a tan-anyaghoz kapcsolódó irodalmat ajánlja. Szemléltette az órára bevitt könyveket, s szemlévényeket olvasott fel *az alábbi művekből*:

Történelmi olvasókönyv I. k. (Forrásszemelvények);

Görög és római irodalom (Antológia); Shakespeare: Julius Caesar;

Évezredek története.

Ajánlotta többek között a Római regék és mondák című könyvet és Móra Ferenc: Aranykoporsó című regényét.

Az intézményben valamennyi nevelő munkáját segíti az, hogy a szaktantermekben elhelyezték a szaktárgyhoz kapcsolódó irodalmat. Így a szaktanárok minden órán azonnal hasznosíthatják az állandóan kéznél levő irodalmat.

Miskolcon, a 101. számú Ipari Szakmunkásképző Intézetben könyvtári szakkör tevékenykedik. Húsz-huszonöt lelkes tagja újabb és újabb tanulókkal növeli az olvasótábort, akikből könyvszerető, rendszeresen könyvtárba járó olvasókat nevelnek. Ezek a tanulók átlépték az iskola falait, s élő, eleven kapcsolatot teremtettek a köz-művelődési könyvtárakkal. Az iskola szocialista szerződést kötött a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtárral, a József Attila fiókkönyvtárral és az SZMT könyvtárával.

*

A sátoraljaújhelyi Kossuth Lajos Középiskolai Kollégiumban 1974. október 26-án ünnepélyesen felavatták a kollégium könyvtárát. A könyvtárat dr. Deme László nyelvész, az Eötvös Loránd Tudományegyetem professzora adta át rendeltetésének.

A 2000 kötetes könyvvállományt szabadpolcon helyezték el, biztosítva a helyben-olvasási lehetőséget is. A könyvtár vezetését Puskás Jánosné, magyar szakos kollégiumi nevelő látja el heti öt órában. Segítőtársai a könyvbarát szakkör tagjai.

A kollégium vezetősége könyvbeszerzésre 5000 forintot, folyóirat beszerzésre 2000 forintot biztosított.

GODÓ FERENCNÉ

Egy sikeres műszaki ankét könyvtári tapasztalatai

Hagyományosan kialakult forma közt, de tartalmában rendkívül hatásos műszaki ankéttal zárultak Sajókeresztúrtban a műszaki könyvnapok. Kellemes környezetben, a Borsodi Ércelőkészítő Mű reprezentatív klubszobájában gyűlt össze 152 érdeklődő (főmérnökök, technikusok, szakmunkások, sok fiatal munkás), hogy meghallgassák Farkas Ottó egyetemi docens előadását: „A begyújtás és a hőkezelés hatása a zsugóritmány minőségére és a termelékenységre” címmel.

Azt kívánom megírni, hogy ez az ankét mennyiben volt újszerű, mi volt az, ami könyvtári szempontból figyelmet érdemel? Hogyan került kapcsolatba a községi klubkönyvtár a gyár munkásaival?

A BÉM-ben csak műszaki könyvtár van. Az Olvasó munkásért indított mozgalom adta a gondolatot, hogy a községi klubkönyvtár vezetője kapcsolatba lépett a gyáregység vezetőségével, két szocialista brigáddal, hogy olvasókat szervezzen a munkások körében. Ez a törekvés nagy támogatásra talált mindenki részéről. Jelenleg 57 munkás iratkozott be a könyvtárba.

A klubkönyvtár a Luna-hold brigáddal kötött együttműködési szerződést. Az ankét adott lehetőséget, hogy a villamos üzem brigádjával is felvegye a kapcsolatot, mivel az ankét után tartottak baráti összejövetelt, ahol a kulturális vállalkásukhoz kérték a könyvtár segítségét. Mondanom sem kell, hogy a könyvtár ennek készséggel tett eleget, hiszen a munkásolvasók világnézeti és szakmai fejlődésének segítése könyvtári feladat is.

A műszaki könyvankétot a gyáregység vezetője, Vilez Lajos igazgató a gyár gyakorlati kérdéseinek megbeszélésére is felhasználta. Már az előadás témáját is e szándék figyelembevételével határozták meg. Külön jelentőséget ad a tanácskozásnak az, hogy az ankétra meghívták a kooperáló gyáregységek képviselőit is. A meghívásra a Lenin Kohászati Művekből, Réti Károly gyáregységvezetővel az élén, 9 fő, az Ózdi Kohászati Üzemekből Csépe Ferenc vezetésével 7 fő, a Vasipari Kutató Intézetből 4 fő, a községből pedig Lengyel István tanácselnök vezetésével 12 fő vett részt az ankéton. Az előadó néhány egyetemi hallgatót is meghívott, hogy szemlélődjenek, ismerkedjenek a gyár munkásaival, munkakörülményeikkel. Így vált az ankét a gyár fontos ügyévé.

Az ankétot kiegészítette a témával összefüggő műszaki könyvkiállítás, amelyet a helyi sajtóosságok figyelembevételével rendeztek meg, könyvvásárral egybekapcsolva. Különösen két műszaki könyv keltette fel az érdeklődők figyelmét: Hollós és Pfeifer A technika vívmányai az utolsó 100 évben című műve, amely 500 szöveggépet és 60 műmellékletet tartalmaz; a másik Straub: Elektrotechnika című négykötetes könyve. Az eladásra kiállított 87 műszaki könyvből 42-t vásároltak meg. Íme, az ankét egyik konkrét eredménye!

A színvonalas vitaindító előadás, a jobb megértést szolgáló diavetítés a vezetők, a szakemberek vitakészségét növelte. Kilencen kértek szót. Gyáregységvezetők, főmérnökök, technikusok, munkások többek között ilyen gyakorlati kérdéseket érintettek:

- a kemence alatti égési folyamat miért idéz elő kristályosodást?
- az utóégés előnyei és hátrányai,
- sok-e, kevés-e az a levegő, amely az égést segíti;
- a szalag két oldalán nem jön létre megfelelő égés és ezért a keletkezett anyag minősége nem megfelelő (ez különösen szenvedélyes vitát váltott ki).

A vita eredményeként a gyáregység vezetője felhívással fordult a szakemberekhez, munkásokhoz, hogy az elméleti és gyakorlati kérdések összhangba hozása érde-

kében készítsenek újítási tervet. Az ankét légköre nagyszerű volt, az előadó megnyerő egyénisége oldottá tette a tanácskozást.

A műszaki ankét sikeres volt. Hadd említsem meg itt azt is, hogy a mezőgazdasági könyvhónap idején, ez év februárjában, a mezőgazdasági dolgozóknak Sajókeresztúrbán rendkívül eredményes szakíró—olvasó találkozót rendezett a községi könyvtár.

A két rendezvény jól szolgálta a parasztság, illetve a munkásság szakműveltségének emelését. A siker titka: az erők összefogásában, a jó szervezésben, a helyes forma megválasztásában és a színvonal biztosításában keresendő. A szervezésért elsősorban Babik Katalin könyvtárvezetőt illeti dicséret.

Az ankét során szerzett módszertani tapasztalatokat hasznosítani kívánjuk. Hiszen a művelődés és a műszaki kultúra erőteljes összekapcsolása a gyakorlatban még előttünk áll. Ez az ankét viszont azt példázta, hogyan lehet ezt a feladatot sikeresen megvalósítani.

SERFŐZŐ JÁNOS

Megnyílt a Zenemű- és Hangtár

Hosszú, türelmetlen várakozás után végre 1974. október 1-én megnyitottuk a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár Zenemű- és Hangtárát.

A zenei részleg az alábbiakkal szolgálja az érdeklődők és a zenét értők egyre bővülő táborát. Gazdag és állandóan bővülő kézikönyvtára elengedhetetlen a zeneirodalomban való eligazodásnak. Mintegy 650-féle mű, a hazai lapok mellett mintegy 34-féle szakfolyóirat enged folyamatos bepillantást a környező országok és néhány távoli, nagy zenekultúrával rendelkező nép zenei életébe.

A technikai feltételek a *stúdióban* és az *olvasótérben* lehetővé teszik a zenehallgatást és az idegen nyelvek tanulását (16 fülke, 8 program). Az olvasó maga választja ki — a hanglemezeket, hangfelvételeket feltáró katalógusokból —, amit hallgatni kíván. Aki tanulja, elemzi a zeneművet, vagy éppen hallgatva „látni” is kívánja azt, a szabadpolcra leemelheti a *kottát*, *partitúrát*. Zenemű-állományunk jelenleg 1700 kötet. A művek megismerését az úgynevezett műelemző leírások segítik, melyeket a különböző tanulmánykötetek feltárásával tettünk könnyebben hozzáférhetőbbé. A kölcsönözhető zenei tárgyú szakkönyveket a kölcsönzői térben helyeztük el.

Közvetlenül a nyitás után még nem számolhatunk be tapasztalatokról. Igen örövendetes azonban, hogy városunk zenei intézményei már korábban is megkerestek bennünket, kutatva az együttműködés lehetőségeit. Készséggel bocsátjuk rendelkezésükre a zenei részleg szolgáltatásait, és jó szívvel vesszük a hozzáértők szakmai segítségét, tanácsát. November közepén indul a Zeneművészeti Főiskola Nyilvános zeneórák a könyvtárban című sorozata, a Miskolci Szimfonikus Zenekar látogatást tervez hozzánk, mi pedig zenei estet tervezünk a zenekarral. A közeljövőben megindítjuk a zenei előadóesteket. Célunk, Kodály Zoltán szavaival élve: „Legyen a zene mindenkié!” Ezt a gondolatot igyekszünk megvalósítani saját eszközeinkkel.

DR. BENKŐ CSABÁNE

Megnyílt a zenei részleg a megyei könyvtárban (Fotó: Bucsi)

Szemle

Irodalomszerető és -értő barátom a könyvhét után egy héttel rövid levélben értesített arról, hogy — idézem: „...tegnap megkaptam a Kiált Patak várát. Végtelenül izgalmas könyv, nem lehet letenni...”

Ebben a könyvben ugyanis benne van minden, ami bennünket, a táj szülőtteit, lakóit érinti, érdekli. Izgalommal vártuk, mert a felfedezés-sorozat kötetei egyre többet rejtegettek. A 73-as esztendő három kötete közül Bertha Bulcsú könyve a szociográfus-szépíró szemével láttatott velünk — eleddig ismertnek hitt, valójában kevésbé ismert új csodákat, László-Bencsik Sándor pedig a társadalom írói eszközökkel keveset vizsgált nagy csoportját hozta gondjaink közé. A „Történelem alulnézetben” olyan világ embeireiről tudósított, akik kiestek látóköreinkből — furcsa módon — akkor, amikor azt hittük, leginkább odafigyelünk.

És végre ez a táj, Borsod-Abaúj-Zemplén megyéből, a valamikor Zemplén igazató, figyelemfelkeltő címmel: „Kiált Patak vára”. Az az országrész, melyet Anonymus szavaival idéz László István: „Muitán több napon át ott időztek, a vezer és övéi látták a föld termékenységet, mindenféle vad bőségét, meg azt, hogy milyen gazdag halban a Tisza és a Bodrog folyam; s ezért a földet kimondhatatlanul megszerették.”

A szülőföld szép határa, örömeivel, gondjaival, bajával került a könyv lapjaira. Az a szülőföld, ahol a szerző gyermekkorát töltötte, ahonnan először merészkedett a város vagy falu határain túlra, ahol megtanulta e vidéket és népét becsülni, szeretni. Saját bevallása szerint így lett részese is, nemcsak tanúja, szemlélője mindennapjainknak. Ez nyilván azt eredményezte, hogy az írástudók felelősségével szólt, a kívánatos változásokat elősegítendő. Minden sorából az derül ki, hiszi is, hogy az őszinte helyzetfeltárással és a történések sajátos nézőpontú elemzésével a jobbítás szándékát hordozza.

A négy fejezet közül három jól elkülöníthető gazdasági, földrajzi egység történelmét, a múlt és jelen gondjait, a legfőbb problémákat tárgyalja.

A Bodrogló, a mezőgazdálkodás szempontjából jobb és szerencsésebb Hegyalja, és az ipar csíráit hordozó, jelenleg az ipari termelést képviselő Hegyköz és a Tokaj-hegység adja a feltárandó valóságot. De úgy adja e valóságdarabkát, hogy látjuk — mert látnunk kell — a hasonló vagy kevésbé hasonló, de azonos gondokkal küszködő más magyar tájakat is.

„...miközben egy körülhatárolt terület sajátosságait, lakosságának itt kialakult, itt érvényes életviszonyait kívántam tőlem telhetően feltárni — minduntalan kikerülhetetlenné váltak a kapcsolódó országos problémák, s azok helyi vetülete nem volt tárgyalható a szélesebb háttér jelzése nélkül.”

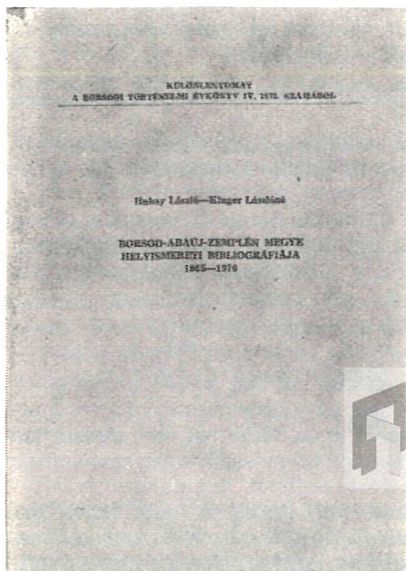
A negyedik fejezetben a szintézist adja mondandójának „Határok, módszerek”; Kísérlet szembesítésre” címmel. Előszónak íródhatott volna e fejezet. Térben és idő-

ben határolja le könyvét, s indulatoktól nem mentesen értékeli a nagy egészet. Valomása szerint sok minden tollában maradt. Konok szenvedéllyel megírt könyvében a folytatás lehetősége rejlik.

A Magyarország felfedezése sorozat négy legizgalmasabb kötete jelent meg 73—74-ben. Most megírták a könyvek. Hallani — szünet következik. Elfáradt a sorozat? Nyomdai kapacitás? Nincs kiadásra érdemes mű? A legvalószínűbb, hogy sokallják a gyors egymásutánban megjelent tizenegy könyvet. Lélegzetvételnyi szünet kell, hogy az olvasó minden könyvre alaposan figyelni tudjon.

Z. I.

HUBAY LÁSZLÓ—KLUGER LÁSZLÓNÉ:
Borsod-Abaúj-Zemplén megye helyismereti bibliográfiája 1965—1970. (Különlenyomat a Borsodi Történelmi Évkönyv IV. 1973. számából.)

Periodikák, folyóiratok maradandó törekvése volt a múltban is, ma is az, hogy a szakterület bibliográfiáját feldolgozzák és közöljék. Ki ne emlékezne a Magyar Pedagógia és a Századok e területen pótolhatatlan vállalkozására. Felszabadulásunk után átmenetileg szünetelt ez a munka, de éppen a múlt érdekes hagyományainak felelevenítésével találkozunk egyes szakfolyóiratokban rendszeresen közölt bibliográfiákkal.

A II. Rákóczi Ferenc Könyvtár szigorú szakmai szempontok érvényesítésével igyekezett elegendet tenni annak az igénynek, hogy elsősorban helytörténeti anyagára építve közreadja a megye helyismereti témakörében megjelent cikkek, tanulmányok jegyzékét. Azért hangsúlyozom mindenekelőtt a szakmai szempontokat, mert könyvtáros szakemberek fel-

dolgozásáról van szó, s ez kizár minden olyan más igényt, amely esetleg még többet vár vagy várt a kiadványtól. Ideértem a sajtóanyagot, amellyel nem foglalkozik a kiadvány. A kiadvány anyaga szorosan kapcsolódik a Borsodi Történelmi Évkönyv IV. kötetének tartalmi profiljához, s ha egyáltalán be tudnánk tartani azt a korábban történt elhatárolást, hogy a Herman Ottó Múzeum Évkönyve a muzeológusok által feltárt és összegyűjtött szellemi és tárgyi emlékeket dolgozza fel és publikálja, a Múzeumi Közlemények a kisebb terjedelmű, az Évkönyv a nagyobb terjedelmű tanulmányokat, a Levéltári Évkönyvek és Füzetek a forrásanyagokat, a Borsodi Történelmi Évkönyv pedig az összefoglaló helytörténelmi tanulmányokat, akkor a szakterület ilyen felosztásával megyénk nagyot léphetne előre a társadalomtudományi kultúra terén. A II. Rákóczi Ferenc Könyvtár által készített és tervünk szerint folyamatosan megjelenő helyismereti bibliográfia összefoglaló regisztert, áttekintést adhat a jelenkornak és az utókornak a felszabadulás után kibontakozott és fennálló helytörténeti érdeklődésről, közvetve — a megjelent publikációk, cikkek színvonalától függően —, a helyes lokálpatriotizmus és történelmi tudat építése, nevelése terén jelentkező igényekről.

A szerzők a bevezető sorokban hangsúlyozzák, hogy: „A helyi gazdasági, társadalmi, politikai és kulturális tevékenység, valamint a helytörténeti kutatás segítésére készült az itt közölt helyismereti bibliográfia”. Hogy a szándék lényegét is értékel-

jük, azt mondhatjuk, hogy a kiadvány egyben a II. Rákóczi Ferenc Könyvtár, de más könyvtárak közművelődési munkája is, amikor nemcsak a könyvek kölcsönzésével, bibliográfiák összeállításával, hanem ilyen szakmai bibliográfiákkal is segítségére sietnek a helytörténeti kutatóknak. Talán a korábban megjelent könyvtári bibliográfiák, sajtó- és cikkbibliográfiák után ebben láthatjuk a jövő fejlődés útját, a könyvtári munka szakreferensi beosztását; minden szakterület vezetője birtokában lenne szaktudománya országos és helyi bibliográfiájának, s a könyvanyag rohamos növekedése ennek számontartását csak a szakmai bibliográfiák útján teszi lehetőséggé.

A könyvtári feldolgozás előnye az is, hogy az érdeklődő rendszerben látja a szakmai irodalmat. Ha igaz az a perspektíva, amit az oktatás és közművelődés szoros kapcsolatáról vallunk, s ebben az MSZMP KB közművelődési határozatainak igen jelentős szerepe van, mindjobban napi igénnyé kell váljon a könyvtár, s e szélesedő közművelődési szolgálatban nem nélkülözheti a szakbibliográfiákat.

A jelen kiadvány két részből áll. Az első részben cikkek, a második részben a könyvek és könyvrészletek leírása szerepel.

Az első részben, a cikkek jegyzékében nemcsak a lokusok, a lelőhely, terjedelem megjelölését kapjuk, hanem sok helyen az alcímeket is, amelyek megkönnyítik a kereső munkáját. Nyolcszázhetven tétel önmagában is beszédes szám (hátha még a sajtócikkek is belekerültek volna!), több mint 100 folyóirat, kiadvány anyaga, amely helyi vonatkozású vagy témájú. Ezek figyelése, gyűjtése, feldolgozása nemcsak könyvtári munka, de közérdekű tevékenység is. Felmerül a kérdés: hányan végzik ezt a helyismereti munkát?

A második rész több mint 60-féle kiadványból, sorozatból gyűjtötte ki a tanulmányokat, tanulmányrészleteket. Mindezt helyi-, név- és tárgymutató egészíti ki.

Ezek a részek önmagukban és együttesen is egészet adnak, s ha megjelennek a folytatásai is —, a teljesség kedvéért a rendszerben az előzőekkel együtt — mindenki előtt bizonyosságai a helyismereti munka iránti érdeklődésnek, de elsősorban azoknak az áldozatkész törekvéseknek, amelyek anyagilag is segítik és támogatják az ilyen természetű érdeklődést és munkát. Más kérdés ezeknek a munkáknak kritikai feldolgozása, amire a Borsodi Szemle, Napjaink, vagy éppen a helyi lapok hátsólapjain szokott általában sor kerülni, néha összefoglalóan országos folyóiratokban, mint pl. a Századok, a Köznevelés, a Magyar Pedagógia, egy-egy megye helyi publikációit elemezve.

A kiadvány gyakorlati haszna kézenfekvő. Buzdítanunk kell a szerzőket és az utókort a folytatására, hogy ne keletkezzenek hézagok, amelyeket már nehezebb pótolni vagy kiegészíteni.

DR. DEÁK GÁBOR.

Hírek

A megyei könyvtár szeptember 27-én *szakmai értekezletet* szervezett az *olvasószolgálatos könyvtárosok részére* a tokaji nagyközségi könyvtárban. Az olvasószolgálati és propagandamunka korszerű tennivalóiról Mikó Zoltán, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár osztályvezetője tartott előadást. A hozzászólások előtt a helyi könyvtár vezetője — Oláh Istvánné — ismertette a könyvtár helyzetét és szerepét a községben.

✱

A könyvtárak irodalmi rendezvényeire, ifjúsági összejövetelekre változatos *irodalmi műsorokat* állított össze Győrvári János, a Miskolci Nemzeti Színház művésze. A programban többek között szerepel egy irodalmi összeállítás felszabadulásunk 30. évfordulójára — Hazám címmel. A műsorok a kívánt időpontban, előzetes megbeszélés alapján leköthetők a következő címen: Győrvári János, Miskolc, Nemzeti Színház.

✱

Szeptemberben *felavatták a bodrog-házi fiókkönyvtárát*. A sárospataki városi könyvtár munkatársai sokat segítettek a felszerelésben és berendezésben. Az ízlésesen kialakított helyiségben 2000 kötet könyv, 15-féle folyóirat, napilap gazdagítja az olvasók ismereteit. A gyermekek elkülönített részlegben böngészhetnek a mesés- és kalandos könyvek között.

✱

A Nehézipari Műszaki Egyetem miskolci működésének 25 éves évfordulója alkalmából a központi könyvtár aulájában és a Selmeci Múemlékkönyvtár termében kiállítás mutatta be az egyetemi oktatók negyedszázados szakirodalmi munkásságát, az egyetem kiadói tevékenységét és a központi könyvtár fejlődését. A tizenöt tárlóban — tudományterületenként csoportosított anyag — a teljesség igényével mutatta be az elmúlt

25 év alatt megjelent tudományos szakműveket és tankönyveket, ugyanakkor helyet kaptak az egyetem két évszázados múltja során napvilágot látott kiemelkedő művek is. A Selmeci Múemlékkönyvtár hat tárlójában a műszaki és természettudományok XVI—XVIII. századi klasszikus műveit mutatták be — a könyvtár saját állományából. A kiállítást dr. Zsámboki László tudományos főmunkatárs rendezte.

✱

J. Schmedmaier, a freibergi Bányászati Akadémia könyvtárának igazgatója egy héti tanulmányozta az NME könyvtárának munkáját.

✱

A soproni Erdészeti és Faipari Egyetem könyvtára és az NME könyvtára együttműködési szerződést kötött az egyetem-történeti kutatások összehangolása és a muzeális értékű selmeci állomány közös feltárása érdekében.

✱

Augusztus 5-én Fábíán Zoltán József Attila-díjas író, a Magyar Írók Szövetségének titkára adta át a község lakosságának a hangácsi — az edelényi járásban a negyedik — *Petőfi Emlékkönyvtárát*. Az avatáson részt vettek a tokaji író-táborból ellátogatott írók, Hegyi Imre országgyűlési képviselő, a Hazafias Népfront megyei bizottságának titkára.

✱

Az edelényi könyvtárban az általános iskolai tanulók részére a nyári szünetben — a korábbi évekhez hasonlóan — most is megtartották a pénteki *gyermekfoglalkozásokat*. A könyvismertetések, vetélkedők, dia- és hangosfilm-vetítések színes, változatos műsora sok érdeklődőt vonzott. A foglalkozásoknak júliusban 176 látogatója volt.

Szeptemberben Győrvári János és Dariday Róbert, a Miskolci Nemzeti Színház művészei irodalmi műsort adtak Aggtelek, Hangács, Lak és Nyomár községekben — a települések közelgő 30 éves felszabadulása alkalmából.

*

A Szendrői nagyközségi közös Tanács feladatosa gondoskodik a felügyelete alá tartozó könyvtárak fejlesztéséről. A jelentős erkölcsi támogatás mellett évről évre növekvő anyagi eszközöket biztosít, melyek mértéke kiemelkedően meghaladja az edelényi járás átlagát. Ebben az évben már 50 000 forintot fordítanak könyvvásárlásra (lakosonként 8,50 forint). A szabadpolcos térbe új polcokat vásárolnak, s mintegy 10 000 kötet tárolására alkalmas kétszintes, vasvázás raktárt alakítanak ki kb. 25 000 forint összegű ráfordítással.

*

Az őszi megyei könyvhetek megyei megnyitóját október 10-én tartották Cigándon. Ünnepi beszédet mondott Hegyi Imre, a HNF megyei titkára, országgyűlési képviselő. Nagy érdeklődés kísérte Lázár István és Gulyás Mihály írók könyvheti gondolatait. Színesebbé, ünnepélyesebbé tette a megnyitót Béres Ferenc énekművész fellépése.

*

Az őszi könyvhetek szerencsi járási megnyitójára Gulyás Mihály író, a Napjaink főszerkesztőjét hívták meg.

*

Encsen a *műszaki könyvnapok* megnyitóját október 14-én tartották a járási könyvtár és a MEZŐGÉP encsi gyáregységének szervezésében. Az acélok alakításával, megmunkálásával kapcsolatos eljárásokról Szabó Endre, a miskolci NME mechanikai-technológiai tanszékének vezetője tartott előadást.

A Bartók Béla Művelődési Központ könyvtára a *műszaki könyvnapok* alkalmából könyvvásárral egybekötött kiállítást rendezett. A megnyitón Villamos karbantartás címmel Karsai Tibor, a KGM MTTI főosztályvezetője tartott gyakorlati hasznú előadást. A kiállítás egy hétig állt az érdeklődők rendelkezésére.

*

Az őszi megyei könyvhetek mezőkövesdi városi megnyitóját a Kismotor és Gépgyár 3-as számú gyáregységében tartották. A járási-városi könyvtár igazgatója ismertette a könyvesbolt és a könyvtár munkásművelődéssel kapcsolatos terveit, elképzeléseit. A rendezvényen több mint 150 fő jelent meg. Az áfész és a Kismotor és Gépgyár ajándékként 1000 forint értékű könyv került sorsolásra.

A könyvhetek keretén belül Tibolddaróc községben író—olvasó találkozót rendeztek Juhász József költővel, akit dr. Kiss Gyula szociográfus mutatott be. Az est tombolával záródott, ahol sorsolásra kerültek a költő kötetei is, melyeket örömmel dedikált a nyerteseknek.

*

A munkásság olvasási kultúrájának emelése érdekében a mezőkövesdi járási-városi könyvtár *szocialista szerződéseket* köt a helyi vállalatok, üzemek szocialista brigádjaival. A szerződés értelmében az Építőipari Ktsz Arany János szocialista brigádja már teljes létszámmal beiratkozott olvasó. Vállalásukban fejenként 30 óra társadalmi munkát ajánlottak fel. A könyvtár megkülönböztetett figyelemmel kutatja a brigádtagok érdeklődését, segíti önképzésüket, szakmai-politikai tájékozódásukat.

*

Meghitt hangulatú találkozó volt Szentistván községben október 23-án. Juhász József költővel — a község szülöttével — találkozott a nagyszámú közönség. Felidéztek a község múltját, a régi, közös emlékeket, majd az átalakult szentistváni életről, a mai problémákról, eredmények-

ről beszélgettek. Az est folyamán versek hangzottak el Szalóczy Éva — kazincbarcikai könyvtáros — tolmácsolásában. A könyvtombola, a kötetek dedikálása élményekben gazdagította a jelenlevőket.

*

A sátoraljaújhelyi járás három községében — Széphalom, Pálháza, Bodrogolaszi — a tanácsok saját erőből felújították és átalakították a községi könyvtárakat. Mindhárom községben növekedett az alapterület, új berendezést kaptak és szabadpolcos kölcsönzési formára tértek át. A felújított könyvtárak most már barátságos, kulturált körülmények között várják olvasóikat.

*

Együttműködési szerződést kötött Sajószentpéteren a Lévy József nagyközségi könyvtár, valamint a Tiszántúli Talajjavító és Talajvédelmi Vállalat helyi ki-

rendeltségének négy szocialista brigádja. A könyvtár fiókokat működtet a vállalatnál, a brigádtagok pedig olvasási és egyéb, a könyvtárral kapcsolatos vállalkásokat tettek.

*

A sajozsentpéteri 103-as Ipari Szakmunkásképző Intézet első osztályos közös könyvtárlátogatásának megszervezésekor (október 9-én) minden tanuló beiratkozott olvasónak, és azóta is rendszeresen látogatja a könyvtárat.

*

Szeptember 23-án a borsodi csillagászati hetek alkalmából Csillagászati és űrhajózási könyvkiállítás nyílt a II. Rákóczi Ferenc megyei Könyvtárban. A megnyitón Csillagászat és kultúra címmel dr. Szabó Gyula, a miskolci Uránia Csillagvizsgáló vezetője tartott előadást.

Összeállította: *Molnár Pálné*

Olvasási verseny a szerencsi járásban

A szerencsi nagyközségi-járási könyvtár minden évben nyári ifjúsági olvasási versenyt hirdet és rendez a Kossuth Lajos Úttörőházal karöltve. Két témakörből — a járás alsó- és felsőtagozatos tanulói részére — hirdetjük meg az olvasási verseny könyveit a tárgyév május hónapjában. A felhívást megküldjük a járás valamennyi iskolaigazgatójának, csapatvezetőjének és könyvtárosának. A meghirdetett témakörök könyveit úgy válogatjuk össze, hogy általában kapcsolódjanak a tárgyév eseményeihez, évfordulóhoz. (Pl. Dózsa-évforduló, Petőfi-évforduló, „Nem tékép e táj” és Móra Ferenc-évforduló.)

A benevezett tanulók névsorát a járás könyvtárosai a tárgyév szeptember 1-ig küldik be a járási könyvtárhoz. E tanulók részére — az elolvasott művek alapján —

szeptember végén csapatvetélkedőt rendezünk. A vetélkedő I—III. helyezettei könyvjutalmat kapnak.

A verseny iránt évről évre nagyobb az érdeklődés. 1969-ben, amikor először hirdettük meg az olvasási versenyt, Szerencs mellett mindössze három község (Tokaj, Tarcal, Tiszalúc) nevezett be három-négy tanulóval. 1973-ban pedig már 112 tanuló, ez évben 96 tanuló nevezett be, ám jóval több községből. (Tarcal, Tiszalúc, Bekecs, Legyesbénye, Megyaszó, Erdőbénye, Szerencs stb.)

Ezek a nyári ifjúsági olvasási versenyek elsősorban azért fontosak, hogy a vakáció ideje alatt se szakadjon meg a kapcsolat a tanulókkal és a könyvtárak között.

SOMPLÁK LÁSZLÓNÉ

TARTALOMJEGYZÉK

ZÓDI IMRE: Az 1975. évi közművelődési feladatok tervezéséről	1
Könyvtárosok kitüntetése augusztus 20-án	5
BERECZ JÓZSEF: Városhoz méltó könyvtári igény	8
HANA KEGEL: Magyar könyvtárak lengyel szemmel (Angonlból fordította: KISS ÁRPÁD)	11
SZENTIMREI MIHÁLY: Szenci Molnár Albert műveinek bemutatása Sárospatakon	13
DOMIN KÁROLY: A szlovák művelődésügy szolgálatában (II.)	16
SLEZSÁK IMRE: A hangácsi példa	21
SLEZSÁK IMRE: Búcsú J. Horváth Lászlótól	24
GULYÁS JÁNOS: Egy tanácselnök portréja	25
B. TÓTH LAJOS: A hagyomány árnyékában	26
SERFŐZŐ JÁNOS: Kiskörzeti tanácskozások tapasztalatai a miskolci járásban	28
BÁRDOS JÓZSEFNÉ: Módszervásár '74	29
GODÓ FERENCNÉ: Iskolák az olvasóvá nevelésért	30
SERFŐZŐ JÁNOS: Egy sikeres műszaki ankét könyvtári tapasztalatai	31
DR. BENKŐ CSABÁNÉ: Megnyílt a Zenemű- és Hangtár	32
S Z E M L E	
ZÓDI IMRE: Lázár István: Kiált Patak vára	34
DR. DEÁK GÁBOR: Hubay László—Kluger Lászlóné: Borsod-Abaúj-Zemplén megye helyismereti bibliográfiája	35
H Í R E K	

A szerkesztőség tagjai:

Győri Erzsébet
Hernádi Istvánné
Pócsi Gusztáv
Urszin Sándor
Dr. Zsámboki László

A szerkesztő bizottság tagjai:

Hubay László (elnök)
Bárdos Józsefné
Csongos Lipótné
Godó Ferencné
Gulyás János
Gyurcsák Vera
Kiss László
Kluger Lászlóné
Kocsis Jánosné
Kopasz Erzsébet
Mák Mihályné dr.
Molnár Pálné
Papp Attila
Serfőző János
Slezsák Imre
Szegedi Pálné
Tóth Lajos
Varga Ferencné
Zádory Károly

A borítót tervezte:

Lenkey Zoltán

F. PÁKOZI FERENC
MÉGYEI ÉS VÁROSI
KÖNYVTÁR
MISKOLC